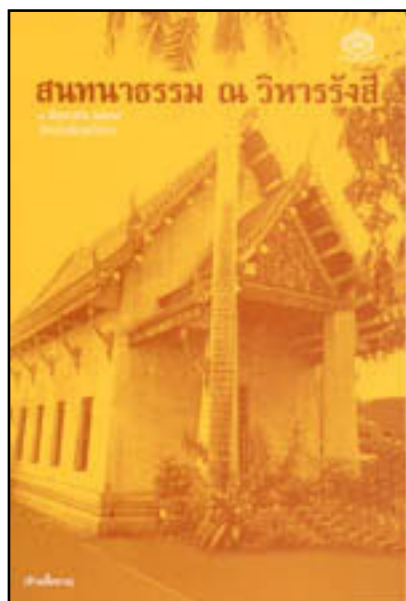

สนทนาธรรม ณ วิหารรังสี

โดย สุจินต์ บริหารวนเขตต์

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Dhamma Study and Support Foundation

เลขที่ 174/1 ซ. เจริญนคร 78 บจก. โส ชนบุรี กทม 10600

โทร 02-4680239 ปณ. บางคอแหลม

บ้านร่มมะ <http://www.dhammahome.com>

สนทนาธรรม ณ วิหารรังสี

๑ มิถุนายน ๒๕๓๕

ภิกษุ อ. เรียนเชิญโยมอาจารย์สุจินต์มาในวันนี้ เพื่อมาสนทนาในเรื่องของข้อปฏิบัติด้วย แล้วก็มีเรื่องปริยัติบ้าง แล้วก็อยากจะปรึกษาเรื่องรูปแบบของการสนทนาธรรมที่นี้ด้วย หลาย ๆ คนบอกว่า ไม่มีโอกาสได้ใกล้ชิดหรือถามเป็นการส่วนตัว เพราะว่าอย่างที่บ้านคุณหญิงก็คนเป็นร้อย ที่ตึกสภาพการศึกษาก็มีมาก เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นวงแคบ ๆ อย่างนี้รู้สึกว่าเป็นกันเอง ก็เลยเชิญโยมอาจารย์มา เพราะฉะนั้นขอเริ่มปัญหาซึ่งแต่ละคนก็อาจจะเตรียมปัญหามาด้วย
อาตมาขอเริ่มจากเรื่องที่เราเข้าใจกันว่าสติปัญญานี้จะต้องมีปรมัตถธรรมเป็นอารมณ์ ที่นี้อาตมาได้ยินว่า มหาสติปัญญานสูตรมีบัญญัติอารมณ์ด้วย ก็เลยเข้าใจว่า ถ้าอย่างนั้นมหาสติปัญญานสูตรกับการเจริญสติปัญญานก็จะต้องไม่ใช่อันเดียวกัน

สุจินต์ ไม่ทราบว่ามีมหาสติปัญญานสูตรมีข้อความอะไร ที่ทำให้เห็นว่ามีบัญญัติเป็นอารมณ์

ภิกษุ อ. คือมีการเจริญสมถภาวนาด้วย อย่างนวสีวธิกถาบรรพ

สุจินต์ ขณะที่เจริญสมถภาวนา ขณะนั้นไม่ใช่สติปัญญานแน่นอน

ภิกษุ อ. แต่ว่า... อาตมาเข้าใจว่า มหาสติปัญญานสูตรจะแสดงให้เห็นว่าทุกอิริยาบถ ทุกขณะควรเจริญสติ ควรจะมีสติปัญญาน ควรเจริญ สติปัญญาน เพราะฉะนั้น การเจริญสมถภาวนาก็แสดงไว้ด้วย เพราะว่าขณะนั้นนะมีสภาพธรรม แต่ว่าอารมณ์ขณะที่เจริญสมถภาวนาก็ยังจะต้องเป็นบัญญัติ

สุจินต์ ถ้าเป็นเรื่องของมหาสติปัญญาน ต้องหมายความว่า เป็นขณะที่สติสัมปชัญญะระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรม ต้องเป็นปรมัตถธรรม เพื่อที่จะได้ว่าขณะที่นั้นไม่ใช่ตัวตน จิตสามารถจะรู้อารมณ์ได้ทุกอย่าง สติปัญญานก็เช่นเดียวกับจิตคือสามารถที่จะระลึกถึงอารมณ์ได้ทุกอย่างที่ปรากฏ แต่ว่าขณะนั้นจะต้องเป็นสติสัมปชัญญะ เป็นกุศลจิตไม่ใช่อกุศลจิต จิตทุกดวงเกิดขึ้นรู้อารมณ์ แต่ยังไม่ได้จำแนกว่าจิตอะไรรู้อารมณ์อะไร สติสามารถจะมี อารมณ์ได้ทุกอย่าง แต่ว่าเวลาที่เป็นสติปัญญานนั้นจะต้องมีปรมัตถธรรมเท่านั้นที่เป็นอารมณ์ เพราะว่าจะต้องรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน คือเป็นสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ในขณะนั้น ฉะนั้นมหาสติปัญญานนี้ไม่เว้นอะไรเลย แต่ที่ไม่เว้นนั้น ไม่ได้หมายความว่าไม่มีบัญญัติเป็นอารมณ์ หมายความว่าขณะใดที่จิตมีบัญญัติเป็นอารมณ์ สติก็ระลึกถึงว่า ขณะนั้นเป็นจิตที่มีบัญญัติเป็นอารมณ์

ภิกษุ อ. เพราะฉะนั้น ในขณะที่มีบัญญัติเป็นอารมณ์ซึ่งเป็นสมถภาวนานั้น ก็ไม่ใช่วิปัสสนาภาวนา เป็นสมถภาวนา แยกต่างหาก แต่ว่า สมถภาวนานี้ก็รวมอยู่ในมหาสติปัฏฐานด้วย

สุจินต์ ใช้คำว่ารวมไม่ได้ เพราะว่าสติระลึกรู้ได้ทุกอย่าง ไม่เว้นแม้แต่ขณะที่จิตเป็นสมถภาวนา หรือเป็นฌานจิต

ภิกษุ อ. แต่ท่านแสดงว่า... อย่างอานาปานสตินี้ สามารถอบรมได้ถึงฌานสี่ อย่างกายนุปัสสนา เป็นทั้งสมถะ อบรมได้ถึงฌานสี่ แล้วก็เป็นวิปัสสนาด้วย แต่ถ้าเกิดเป็น..เวทนา คืออานาปานสตินี้มี ๔ บรรพ บรรพแรกเป็นกายนุปัสสนา บรรพที่ ๒ เป็นเวทนานุปัสสนา ที่นี้ในมหาสติปัฏฐานสูตรแสดงเพียง จตุกกะเดียว แต่ว่าในอานาปานสติสูตรอื่น ๆ นี้ จะแสดง ๑๖ ข้อ ๔ จตุกกะ ซึ่งก็โดยนัยของสติปัฏฐานด้วย

สุจินต์ เวลาที่อ่าน ไม่ว่าจะสูตรไหนก็ตาม หรือว่าแม้แต่มหาสติปัฏฐานสูตรก็ตาม จะเห็นได้ว่า พระธรรมในพระไตรปิฎกหรือในอรรถกถา กล่าวรวมทุกครั้ง พอพูดถึงสัมมาสีลจะรวมถึงธรรมอื่น ๆ หรือพูดถึงสัมมาสมาธิ ก็จะรวมถึงฌานด้วย คือเมื่อพูดถึงเรื่องสมาธิก็จะพูดถึงโดยตลอด เพราะฉะนั้นผู้ที่อบรมเจริญสติปัฏฐานจึงต้องรู้ว่า ขณะใดเป็นสติปัฏฐาน ขณะใดไม่ใช่สติปัฏฐาน เพราะเหตุว่าสติสามารถจะระลึกรู้ได้ทุกอย่าง ฉะนั้นเวลาที่ในมหาสติปัฏฐานกล่าวถึงอะไร ก็จะกล่าวรวมไปถึงเรื่องอื่นด้วยทั้งนั้น แม้แต่กล่าวถึงสัมมาสมาธิก็รวมฌานไว้ด้วย

ภิกษุ อ. อาตมาเคยได้ยินว่า สติปัฏฐานเป็นทั้งสมถะ ทั้งวิปัสสนา ทั้งวิชา ทั้งจรณะ

สุจินต์ อันนี้แน่นอน เพราะวาทะของมรรคแปดแยกไว้เลยว่า องค์ใดเป็นวิชา องค์ใดเป็นจรณะ องค์ใดเป็นสมถะ องค์ใดเป็นวิปัสสนา

ภิกษุ อ. ไม่ใช่หมายถึงสมถภาวนา

สุจินต์ ไม่ใช่เจ้าคะ ในมรรคมืองค์แปด

อดิศักดิ์ จากพญฺชนะนี้ ในพระไตรปิฎกทั้งในอรรถกถา เท่าที่สนทนาร่วมกับผู้ท้อ่านอรรถกถา และพระไตรปิฎกมาก ๆ เข้า มักจะเข้าใจไปอย่างที่ว่านี้ แล้วก็มาบอกว่า บัญญัตินี้เจริญสติปัฏฐาน ได้ อ่างสูตรนั้นสูตรนี้อะไรต่ออะไรมาตลอด แต่ว่าผมเองก็ยืนหลักอยู่แล้วว่า สติปัฏฐานต้องมีปรมัตถ์เป็นอารมณ์ ถึงแม้ว่า พระพุทธองค์จะทรงแสดงโดยสมมุติเทศนา ภิกษุทั้งหลายที่ฟังแล้ว ก็ต้องโน้มน้อมมา กว่าจะได้.. ในขณะที่ท่านได้ดวงตาเห็นธรรม ในขณะนั้นจะต้องเป็นปรมัตถ์แน่ แม้สมมุติเทศนา ตัวอย่างเช่นพระพุทธองค์ตรัสเรื่องโลกธรรมแปด ซึ่งก็เป็นเรื่องบัญญัติ แต่ว่าท่านอตุละท่านก็ได้ดวงตาเห็นธรรม ขณะนั้นท่านก็ต้องมีปรมัตถ์เป็นอารมณ์ เพราะนี่เป็นหลักอยู่แล้ว เพราะว่าบัญญัติไม่มีใครลักษณะ

ไม่มีสามัญญลักษณะ ไม่เกิด ไม่ดับ เจริญสติปัญญานเพื่อปัญญารู้ในรูปธรรมและนามธรรมที่เกิดดับ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ไม่เกิด ไม่ดับนี้ ก็ต้องอยู่ในหลักที่แน่นอนว่า เจริญสติปัญญานไม่ได้ เพราะฉะนั้นยังยืนยันว่าสติปัญญานมีบัญญัติเป็นอารมณ์ไม่ได้

พันทิพา ได้ยินอาจารย์ท่านหนึ่งอธิบายว่า ถ้าใช้คำว่ามหาสติปัญญาน จะหมายถึงสมณะและวิปัสสนา

ภิกษุ อ. มหาสติปัญญานสูตรหรือเปล่า

พันทิพา ท่านบอกว่าถ้าใช้คำว่ามหาสติปัญญาน จะหมายถึงทั้งสมณะและวิปัสสนา แต่ถ้าใช้คำว่าสติปัญญาน จะหมายถึงวิปัสสนา คือต้องมีปรมัตถ์เป็นอารมณ์ ถึงได้เป็นปัญหาวา
เวลาเราพูดถึงคำว่าสติปัญญานหรือมหาสติปัญญานนี้ บางทีฟัง ๆ แล้วจะเหมือนกับคำเดียวกัน แต่พอท่านให้คำจำกัดความแล้ว ก็รู้สึกว่าจะไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกัน ก็เลยเอาขึ้นมาถามค่ะ

ภิกษุ อ. มีพยานะตรงนี้ อาตมาไปดูรรถกถาแล้ว ท่านแสดงเรื่องของสมณภิกษุในมหาสติปัญญานสูตร

สุจินต์ มหาสติปัญญานสูตรไม่เว้นอะไรเลย เมื่อกล่าวถึงอะไรก็จะกล่าว รวมไปถึงตลอดหมด
เมื่อกล่าวถึงสมาธิไม่ว่าจะในเรื่องสติปัญญานหรือสูตรไหนก็ตาม ก็จะพูดเรื่องสมาธิตลอดไป รวมไปถึงด้วยหมด เหมือนกับที่ท่านแสดงไว้แล้วในที่อื่น ๆ ซึ่งคนฟังในยุคนี้เข้าใจได้ ไม่สงสัย ไม่ว่าจะตรัสอะไร ก็เข้าใจได้ตลอด

ภิกษุ อ. เหมือนกับกรรมภกับอุปบัติภอย่างนี้หรือเปล่า แสดงรวมแต่ว่าเราก็ต้องมาแยกเอาเอง

สุจินต์ ในปฏิจกสมุปาบท แสดงไว้ว่า ภพ ได้แก่ กรรมภและอุปบัติภ

ภิกษุ อ. เจริญพร คราวนี้ ถ้าเกิดขณะที่ระลึกสภาพธรรม เช่นทางตานี้ ระลึกที่สี่ หลังจากระลึกแล้วก็รู้สัจฐาน รู้เรื่อง หรือว่าขณะที่รู้เรื่องแล้วก็ยังระลึกที่นามธรรม ขณะที่รู้สัจฐาน ขณะนั้นยังควรที่จะเป็นกุศลจิตอยู่

สุจินต์ ถ้าเป็นสติปัญญานก็สามารถที่จะรู้ได้ว่าจิตรู้ทุกอย่าง จิตเป็นสภาพที่รู้อารมณ์ได้ทุกอย่าง และสติก็สามารถที่จะระลึกถึงลักษณะของปรมัตถธรรมได้ทุกอย่าง ฉะนั้นเมื่อตลอดชีวิตไม่เคยขาดจิตเลย ก็แสดงให้เห็นว่า โอกาสไหนก็ตามที่สติเกิด จะระลึกถึงลักษณะปรมัตถ์ได้แน่นอน เพราะว่าไม่เคยขาดปรมัตถ์เลย และขณะนั้นเวลาที่สติของแต่ละคนระลึกนี้ ระลึกเว้นว่าง คือระลึกตรงนี้หน่อยหนึ่ง
แล้วก็ไม่ว่าต่อไปเป็นสภาพนามธรรมหรือรูปธรรมและนามาน ๆ ก็ระลึกถึงลักษณะของปรมัตถ์อีกอย่างหนึ่ง
นี่แสดงให้เห็นว่าว่างมาก แต่ว่าถ้าเป็นปัญญารู้ในลักษณะของธาตุรู้ ก็จะรู้ได้ว่า แม้ขณะต่อไปก็คือจิตนั่นเอง คือสภาพรู้มันเอง ไม่ว่าจะรู้อะไรทั้งหมด ตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่เคยขาดจิต ฉะนั้นปัญญาก็จึงต้องรู้ถูกต้องอย่างนี้

ขณะเห็น ก้อนบรมปัญญารู้ลักษณะที่ต่างกันของสิ่งที่ปรากฏกับธาตุรู้ โดยการฟังนั้น ไม่สงสัยเลย และสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ก็มีปรากฏให้เห็น แต่ที่จะรู้ในลักษณะของธาตุที่ต่างกับสิ่งที่ปรากฏทางตา ไม่ว่าจะเป็นการรู้อะไรทั้งสี่จะเป็นทางตาหรือทางหู หรือคิดนึก ถ้าเป็นผู้ที่รู้ลักษณะของธาตุซึ่งเป็นจิต เมื่อสติระลึกก็จะรู้ได้ ว่าขณะนั้นก็คือธาตุรู้ลักษณะหนึ่ง แต่เมื่อไม่รู้ลักษณะของธาตุรู้ เพียงแต่ฟังเข้าใจ เพราะฉะนั้นเวลาสติระลึกชนิดหนึ่งก็พยายามที่จะรู้ว่า ลักษณะของธาตุรู้คืออย่างนี้ แต่ไม่ใช่การประจักษ์ลักษณะของธาตุรู้ ถ้าเป็นการประจักษ์ลักษณะของธาตุรู้จริงๆ เวลาที่สติเกิดระลึกอะไรก็ตาม ก็ย่อมจะรู้ในอาการที่เป็นธาตุรู้ แม้แต่กำลังเห็นสิ่งที่ปรากฏเป็นคนเป็นสัตว์ ก็รู้ว่าขณะนั้นคือธาตุรู้ ฉะนั้นจึงไม่ได้ให้เว้น ไม่ได้ให้ไปพยายามไม่รู้ว่าเป็นคนเป็นสัตว์ แต่ให้รู้ลักษณะของธาตุรู้โดยถ่องแท้ ไม่ว่าจะเป็นรู้อะไรก็ตาม ธาตุรู้ก็คือธาตุรู้นั่นเอง

ภิกษุ อ. เจริญพร แต่ขณะที่เป็นธาตุที่รู้สี่ กับธาตุที่รู้บัญญัติ ถ้าเป็นธาตุที่รู้สี่ เราก็น่าจะเป็นสภาพนามธรรม รู้ว่าขณะที่ระลึกที่สภาพที่รู้สี่ ขณะนั้นเป็นสติปัญฐาน แต่ขณะที่เป็นธาตุที่รู้บัญญัติแล้วสติไม่ได้ระลึก..ตรงนามที่รู้บัญญัติ ขณะนั้น.. ขณะที่.. ขณะที่ระลึกที่สี่ แล้วก็ขณะที่เป็นนามธรรมคิดถึงรูปร่างสัณฐาน ขณะนั้นถ้าเป็นกุศลจิต จะจัดรวมอยู่ในสติปัญฐานด้วยไม่ได้หรือ

สุจินต์ ทุกอย่างเป็นสติปัญฐาน เมื่อสติระลึกลักษณะที่เป็นปรมาัตถ์

ภิกษุ อ. แต่ขณะนั้นถ้าไม่ได้ระลึก

สุจินต์ ถ้าไม่ได้ระลึกลักษณะที่เป็นปรมาัตถ์ ไม่ใช่สติปัญฐานเลย

ภิกษุ อ. แม้จะเกิดกัน.. แม้จะเกิดกัน

สุจินต์ ก็ไม่ใช่สติปัญฐาน เพราะฉะนั้นบางครั้งมีสติปัญฐานเกิด แล้วต่อไปก็ไม่รู้ แล้วก็มาระลึกอีกหน่อยหนึ่ง แล้วก็กว่าจะรู้อะไรจริงๆ แล้วเมื่อรู้อะไรจริงๆ แล้ว รู้ตลอดหมดว่า ธาตุรู้ทั้งหมดคือธาตุรู้

ภิกษุ อ. อย่างที่โยมนิภัทรบอกว่ามีคำอะไรที่มีความเพียรติดต่อ นิภัทร สาดัจจิยา

ภิกษุ อ. การระลึกติดต่ออย่างนี้ ควรจะเป็นขั้นวิปัสสนาญาณหรือเปล่า

สุจินต์ วิปัสสนาญาณเป็นขณะที่ปัญญาเกิดขึ้นแทงตลอดลักษณะของสภาพธรรม จึงเป็นวิปัสสนาญาณ

ภิกษุ อ. แต่ว่า รู้สึกว่า การระลึกนี้ จะไม่ติดต่อ หลากๆ คนบอกว่าระลึกแล้ว ก็หลงลืมไปนาน

สุจินต์ ความจริงเป็นอย่างไกรู้เป็นอย่างนั้น เราเปลี่ยนความจริงไม่ได้เลย นี่คือผู้ที่จะต้องยอมรับว่า
เมื่อสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้นแล้ว เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นไม่ได้ เพราะว่าเกิดแล้ว เป็นอย่างนั้นแล้ว แล้วก็ดับแล้ว
ฉะนั้นจึงต้องเป็นผู้ที่รู้สภาพธรรมตรงตามความเป็นจริงทุกอย่าง

นิภัทร คำในสติปัญญานี้ ทำให้คนฟังแทบจะแยกกันไม่ออก คือมีคำว่าหาบ้าง ไม่มีคำว่าหาบ้าง
ไม่มีคำว่าหาบ้าง เช่นมหาสติปัญญานี้ สติปัญญาธรรมดาบ้างอย่างนี้ ในพระไตรปิฎกสูตรยาว
ในคัมภีร์ทีฆนิกาย ทีฆะแปลว่ายาว เป็นมหาสติปัญญานี้ในคัมภีร์อื่นๆ มีเรื่องสติปัญญามากมาย
แม้แต่ในอภิธรรมก็มีสติปัญญานี้วิภังค์ ไม่ใช่คำว่าหาสติ ใช้คำว่าสติปัญญานี้ๆ นี่ก็ต้องดูตรงนี้
แล้วทำไมท่านถึงมีคำว่าหาบ้างไม่มีบ้างไปดูในมหาสติปัญญานี้ในคัมภีร์ทีฆนิกาย ท่านขยายสูตรนี้ยาวมาก
มีขยายตรงไหน ผมก็จำไม่ได้ คือท่านพูดละเอียดกว่าสติปัญญาธรรมดา สติปัญญาธรรมดาพูดถึงเรื่องกาย เวทนา
จิต ธรรม และท่านก็ไม่ได้แยกรายละเอียดมากมาย ไม่เหมือนในมหาสติปัญญานี้
ลองไปดูในคัมภีร์ทีฆนิกายจะรู้ว่าทำไมเขาจึงใช้คำว่าหา เพราะว่าท่านขยายกว้างมาก

ภิกษุ อ. สติปัญญานี้มีทุกนิกายเลย แต่จะมี 2 นิกาย ซึ่งรายละเอียดเหมือนกัน คือแสดงกายนุปัสสนา
เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา ธรรมานุ ปัสสนา แต่ถ้าทีฆนิกายกับมัชฌิมนิกายนี้ จะแสดงเป็นบรรพต่าง ๆ
ทีฆนิกายแสดงชื่อสูตรว่ามหาสติปัญญานี้ แต่มัชฌิมนิกายนี้สติปัญญานี้ๆ ทั่วๆ
ที่ข้อความเหมือนกันทั้งหมดเลย เพราะฉะนั้นอาตมาคิดว่าที่ใส่คำว่าหานี้ ก็เพราะว่า
ทีฆนิกายนี้เฉพาะสูตรยาวทั้งนั้นเลย ในหมวดนั้นจะมีมหาปรินพพานสูตร มหาอะไรหลายๆ มหา
ก็เลยใช้คำว่ามหาสติปัญญานี้ด้วย

สุจินต์ แต่ข้อความเท่ากัน

ภิกษุ อ. เหมือนกัน

นิภัทร แล้วท่านแยก ผมอยากจะดูพระไตรปิฎก ในคัมภีร์ทีฆนิกายท่านขยาย อย่างคำว่าตณหานี้ะ

ภิกษุ อ. โยมดูมาแล้วไม่ใช่หรือ เหมือนกันไหม

สุนาน ทีฆนิกายจะยาวกว่า

นิภัทร ท่านจะมีคำปิยรูปสาตรูปเข้ามาหมดเลย แต่ในสติปัญญานี้จะไม่มีปิยรูปสาตรูป
รู้สึกจะในธรรมานุปัสสนาสติปัญญานี้ที่ขยายกว้างมาก

อดิศักดิ์ เชี่ยวผมจะทบทวนตรงนี้นิดหนึ่ง ที่ท่านอาจารย์พูดเมื่อกี้มันละเอียด คือ
สติปัญญานะระลึกสภาพธรรมที่เป็นปรมาัตถ์แต่ในขณะที่รู้ว่าเป็นรูปร่างสัณฐาน เป็นสัตว์เป็นบุคคลนั้น
สติระลึกได้ คือรู้ว่าเป็นธาตุรู้ แต่สติที่ระลึกในบัญญัติ ไม่เป็นสติปัญญา อันนี้ต้องเข้าใจตรงนี้
เพราะว่าเดี๋ยวจะฟังรวมๆ กัน ขณะที่บัญญัติเป็นอารมณ์ไม่เป็นสติปัญญาไม่เป็น
(ทั้งสติปัญญาและมหาสติปัญญา)

สุจินต์ อันนี้เป็นคำ คือ เป็นคำที่เรียกชื่อสูตรที่ต่างกันเท่านั้นเองแต่เราต้องเข้าใจว่าสติปัญญานี้คืออะไร
และเมื่อเข้าใจจริงๆ แล้ว จะไม่สงสัยเลย ไม่ว่าจะไปเจอสูตรนี้ที่ไหน

อดิศักดิ์ มหาหรือไม่ว่าอย่างที่ท่านอาจารย์ว่า ผมว่าเป็นเรื่องพหุชนะ เป็นคำมากกว่า
ผมเองผมก็ไม่ได้เคยสงสัยที่นี้คุณนิภัทรมาพูดขึ้นมา

นิภัทร ขาวกว่าครับ ขาวกว่า

อดิศักดิ์ ขาวนะ ขาวกว่า แต่โดยธรรมชาติอะไรต่างกันไหม (ไม่ต่าง) สำคัญที่ธรรมชาติต่าง ไม่ต่าง

นิภัทร สมมุติท่านพูดถึงเรื่องกามตัณหา ท่านจะพูดไว้แล้วว่า ตัณหาเฉยๆ แต่ว่าในทุกขสมุททอยริยสังขารนี้
ท่านจะแจกละเอียดไปหมดเลย จะแจกปิยรูปสาตรูปไปหมดเลย ไปดูในสติปัญญาธรรมดาคะไม่มี

อดิศักดิ์ คือการที่จะเข้าใจเรื่องสติปัญญานี้ เราต้องมั่นคงนะครับ เราต้องมีปรมาัตถ์เป็นอารมณ์

นิภัทร ในมัชฌิมนิกายมีปิยรูปสาตรูปไหม (มีเหมือนกัน) มีหรือ

ภิกษุ อ. ตัณหานั้นเมื่อเกิดย่อมเกิดที่ไหน เมื่อจะตั้งอยู่ จะตั้งอยู่ที่ไหน ที่ใดเป็นที่รักที่เจริญใจในโลก
ตัณหานั้นเมื่อจะเกิดย่อมเกิดในที่นั้น เมื่อจะตั้งอยู่ก็ย่อมตั้งอยู่在那里นั้น อะไรเป็นที่รักที่เจริญใจในโลก
ก็ปิยรูปสาตรูปทั้งหมด

นิภัทร อันนั้นมัชฌิมนิกาย

ภิกษุ อ. เจริญพร

นิภัทร ก็แจกไปตามรูป เสียง กลิ่น รส

สุจินต์ ถ้ายังงั้น ทบทวนตั้งแต่ต้นดีไหมคะ คือเทียบไปเลยว่าต่างกันตรงไหน ระหว่าง มัชฌิมนิกายกับทีฆนิกาย ตั้งแต่ต้นเลย

ภิกษุ อ. อาตมาลองเทียบแล้วครั้งหนึ่ง ก็เห็นว่าไม่ต่างกัน ตรงกันบรรพทั้งหมดนี้เหมือนกันแต่ว่า..
ถ้าเกิดเป็นสังยุตตนิกายกับอังคุตตรนิกายนี้ จะไม่มีบรรพเลข จะแสดงแต่หัวข้อ ของกายานุปัสสนา เวทนา..
จิตตา.. ฐัมมา.. (รวมทั้งวิภังค์ด้วย)

สุจินต์ ถ้าอย่างนั้น ท่านก็จะหมายความว่า ไม่ว่าจะใช้มหาหรือไม่ มหา ก็คือสติปัฏฐาน ไม่ต้องสงสัย
เพราะฉะนั้นถึงท่านจะใช้ในที่นี้ว่ามหา ก็อย่าได้สงสัยเลย หรือแม้ในมัชฌิมนิกาย ไม่มีมหา ก็ไม่ต้องสงสัย
เพราะเป็นเรื่องเดียวกัน

นิภัทร ถ้าอย่างนั้น ถ้าในทีฆนิกายกับมัชฌิมนิกายข้อความไม่ต่างกันก็สรุปได้เพียงคำว่า ถ้าจัดอยู่
ในคัมภีร์ทีฆนิกายก็เพิ่มคำว่ามหาเข้ามาเท่านั้นเอง แต่ถ้าจัดอยู่ในหมวดมัชฌิมนิกายคำว่า มหา
แต่ทั้งมหาและไม่มหา ก็คือสติปัฏฐานนั่นเอง

ภิกษุ อ. อาตมาเคยสนทนากับโยมประเชิญว่า ทำไมข้อความนี้เหมือนกันทั้งหมด อรรถกถาก็เหมือนกันทั้งหมด
มีนิกขาเถา มีอะไรต่ออะไร...เหมือนกันทั้งหมด ทำไมถึงจะต้องมาแจกเอาไว้ถึงสองนิกาย
อาตมาก็เคยคิดว่าในครั้งแรกนั้น ยังไม่ได้จัดเป็นนิกายยังรวมเป็นธรรมวินัยหรือว่า นวัคคัสตฤศาสนธรรมมีองค์เก้า
เพราะฉะนั้น พอมาเริ่มจัดเป็น นิกายท่านผู้ที่ทรงทีฆนิกาย ท่านก็เอาสติปัฏฐานไปไว้ในทีฆนิกาย
แต่ท่านที่ทรงมัชฌิมนิกาย ท่านก็จะเอาสติปัฏฐานไปไว้ในมัชฌิมนิกาย ก็เลยมีทั้งทีฆนิกาย
และทั้งมัชฌิมนิกายด้วย แต่ในสังยุตตนิกายในอะไรนี้ ท่านก็เห็นแล้วว่า ทั้งทีฆนิกายและ
มัชฌิมนิกายก็มีรายละเอียดมากแล้ว ก็เลยไม่ได้แสดงรายละเอียดเอาไว้

อดิศักดิ์ ในอภิธรรม ในมรรวิภังค์ ก็ไม่ได้แสดงความละเอียดมากมายอะไร

นิภัทร ก็มีรายละเอียดอยู่แล้ว ในคัมภีร์ทีฆนิกายกับมัชฌิมนิกาย มัชฌิมนิกายนี้ก็..สูตรกลางๆ ก็ไม่สั้นเกินไป
ไม่ยาวเกินไป

อดิศักดิ์ ถ้าเป็นอังคุตตรกับสังยุตต์ก็สั้น

นิภัทร อังคุตตรก็เป็นหัวข้อธรรม หรือเป็นหมวดธรรมที่ย่นย่อหน่อย

ภิกษุ อ. ก็ตกลงว่า สติปัฏฐานหรือสติปัฏฐานสูตร จะต้องมีสภาพธรรมเป็นอารมณ์
แม้ว่า..มีกุศลจิตเกิดในระหว่างนั้นก็ไม่เป็นสติปัฏฐาน ถ้าไม่มีปรมัตถ์เป็นอารมณ์

สุจินต์ ถ้าขณะใดที่สติไม่ระลึกลักษณะที่เป็นปรมัตถ์ จะเป็นสติปัฏฐานไม่ได้

ภิกษุ อ. คราวนี้ มีข้อความแปลกอยู่หน่อยหนึ่งก็คือ ถ้าเป็นอินทรีย์ที่ดี พละก็ดี หรือว่าอิทธิบาท เป็นทั้งสมถภาวนา
และวิปัสสนา ภาวนา แต่ถ้าเกิดสติปัฏฐานนี้ เป็นสมถภาวนาด้วยไม่ได้หรือ

สุจินต์ ต้องเข้าใจว่าอินทรีย์คืออะไร และอิทธิบาทคืออะไร จึงจะได้ทราบว่า แม้ในสมถะก็มีได้
เพราะว่าเป็นอิทธิบาทของสมถะไม่ใช่อิทธิบาทของสติปัฏฐาน

ภิกษุ อ. แต่ทั้งหมดก็เป็น.. โพธิปักขิยธรรม

สุจินต์ ไม่ได้ ถ้าเป็นโพธิปักขิยธรรม ต้องเป็นของสติปัฏฐานเท่านั้น อิทธิบาทของสมถะ
จะเป็นโพธิปักขิยธรรมไม่ได้เลย โพธิปักขิยะก็แสดงชื่ออยู่แล้ว

ภิกษุ อ. แต่ครั้งพุทธกาล หรือรุ่นอรุณรัตนานี้ ท่านเห็นว่าเรื่องของการเจริญฌานเป็นเรื่องปรกติ

สุจินต์ สำหรับผู้ที่บรรลุมาน

ภิกษุ อ. เจริญพร เพราะฉะนั้นท่านแสดงโดยนัยของฌานเป็นส่วนใหญ่

สุจินต์ เป็นเรื่องที่ว่า ไม่ว่าสมัยโน้นหรือสมัยนี้ คนฟังต้องเข้าใจ ไม่ว่าจะแสดงอย่างไรก็ต้องเข้าใจให้ถูก
พอไปเจอคำอิทธิบาทในฌาน
และเคยทราบว่าในการเจริญสติปัฏฐานก็มีอิทธิบาทด้วยก็เลยไปคิดว่าอิทธิบาทในการเจริญสมถภาวนา
เป็นอิทธิบาทในการเจริญสติปัฏฐานด้วย

สุสาน เรียนถามท่านอาจารย์ว่า เวลาหลงลืมสตินี้ เราจะบอกว่าเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เพราะว่าหลงลืมสติ
เมื่อสติปัฏฐานไม่เกิดโดยปรกติทั่วไป จะยึดถือว่าเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน ด้วยหรือเปล่า

สุจินต์ คุณสุสานต้องทราบว่า ความเห็น คือ ทิฐิ สักกายทิฐิ เป็นความเห็น

สุสาน แต่ว่าขณะที่สติปัฏฐานไม่เจริญนี้ไม่..ไม่

สุจินต์ ไม่ใช่สติปัญฐาน ไม่เจริญ พอเห็นแล้วทุกคนก็รู้ว่าหลังจากเห็นแล้ว ก็รู้ว่าสิ่งที่เห็นเป็นอะไร

สุนาน ยึด.. ว่าเป็นสัตว์ บุคคล...

สุจินต์ ขณะนั้น ไม่ได้มีความเห็น เพียงแต่รู้ว่าสิ่งที่เห็นเป็นอะไร

อติศักดิ์ ที่ยึดกับที่เห็นนี้ต่างกัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านก็เห็น ท่านพระอานนท์เป็นท่านพระอานนท์ แต่ไม่มีความเห็นผิด

สุนาน บางทีก็ได้ยินว่า พอหลงลืมสติแล้วเห็นเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน อันนี้ไม่ได้หมายความว่ายึดหรือ

สุจินต์ ที่ว่าได้ยินอะไรๆ นี่ไม่ต้องพูดถึงเลย เอาว่าได้ยินอะไรมาแล้วเราคิดอย่างไร เราเข้าใจอย่างไร อย่างนั้นดีกว่า สำหรับคุณสุนานจะได้ยินใครพูดอย่างไรก็ตามแต่ แต่ความคิดความเข้าใจ เป็นอย่างไร ไม่อ้างบุคคลอื่นว่าได้ยินเขาว่ามา ถ้าได้ยินเขาว่ามา แสดงว่าความคิดของเรายังไม่มีเลย แต่พอได้ยินเขาว่าเรื่องอะไรก็ตามแต่ เราเข้าใจอย่างไร เราคิดอย่างไร

สุนาน สำหรับกรณีนี้ที่เข้าใจว่า ถ้าปรกติ ถ้าไม่หลงลืมสตินี้..

สุจินต์ พอเห็นก็ต้องรู้ว่าสิ่งที่เห็นเป็นอะไร

อติศักดิ์ คือคำถามอย่างนี้มีเยอะ แม้กระทั่งสนทนาธรรมที่อินเดียที่ฟังวิทยุอยู่ตอนนี้ทุกคืน ที่ตอนกลางคืนมีคนถามว่า เห็นแล้วจะไม่ให้เป็นด้วยแก้ว เห็นแล้วก็ต้องเป็นด้วยแก้ว นี่คือการตอบ แต่ไม่มีความเห็นผิดว่าด้วยแก้วเป็นสภาพธรรมจริงๆ

ภิกษุ อ. มี.. ได้ยินในเทป

โยมอดิศักดิ์ถามเรื่องของชาตุน้ำในชาตุน้ำในกายานุปัสสนาก็คือขณะที่ระลึกที่สภาพธรรมที่เป็นโณฏฐัพพารมณฺ์ ชาตุนิน ชาตุนไฟ ชาตุนลม ที่สำคัญว่าเป็นกาย ที่นี้ ชาตุน้ำนี้ไม่ได้กระทบ ไม่ได้เป็นโณฏฐัพพารมณฺ์ แต่ว่าจริงๆ แล้วลองไปถามคนส่วนใหญ่คนโบราณที่โอบาโบราณที่ไม่ได้ศึกษาธรรมอย่างละเอียดก็ได้ เขาจะรู้ว่าร่างกายประกอบไปด้วย ชาตุนิน น้ำ ไฟ ลม เขาจะเข้าใจอย่างนั้น เพราะฉะนั้นโดยนัยนี้ อาตมาเข้าใจว่าแม้ชาตุน้ำที่ท่านแสดง ก็แสดงโดยนัยรวมๆ ว่าเคยยึดว่าเป็นกาย หรือว่าป่าช้าแก่นี้ มีร่างกายแล้วก็ยึดว่าเป็นกาย

สุจินต์ ที่ไหน ตรงไหนเจ้าคะ ป้า

ภิกษุ อ. ป้าเจ้าก็คือชาคสพ การที่ท่านให้พิจารณาโดยน้อมมาใส่ตัวเรา ถ้าไม่มีบรรพ ก็ไม่มีทาง
สุจินต์ มิได้เจ้าคะ ถึงแม้ว่าจะอยู่ในบรรพไหนก็ตาม ปรมัตถธรรมต้องเป็นปรมัตถธรรม
ปัญญาต้องรู้ตามความเป็นจริง อย่างเช่นเวลาที่เห็นชาคสพ ขณะนั้นมีตาเห็นเหมือนกับขณะที่กำลังนั่งอยู่
แล้วก็มีแจ้งปรากฏบ้าง มีเห็นบ้าง มีได้ยินบ้าง สลับกันไป ผู้ที่เข้าใจเรื่องสติปัญญาก็รู้ว่า สติเป็นอนัตตา
เลือกบรรพไม่ได้เลย แต่ว่าไม่ว่าสติจะเกิดระลึกที่ไหน ต้องเป็นบรรพหนึ่งบรรพใด
เพราะเหตุว่าทั้งสี่บรรพเป็นปรมัตถธรรมทั้งนั้น ฉะนั้นจึงไม่ต้องเลือก และไม่ต้องใส่ชื่อว่าเป็นบรรพไหน
แต่ขณะที่สติระลึกถึงรูปร่างขณะนั้นระลึกถึงรูปที่กายเพราะว่าเคยยึดถือรูปนี้ว่าเป็นเรา
และยังไม่หมดความยึดถือรูปนี้ว่าเป็นเรา จนกว่าปัญญาจะรู้ลักษณะของรูปที่ปรากฏที่กาย โดยสภาพที่เป็นรูป
ไม่ใช่โดยสภาพที่เป็นร่างกายของเรา เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นบรรพไหน
สติก็ระลึกถึงลักษณะของปรมัตถธรรมทั้งนั้น และสำหรับบางบรรพ เช่น ป้าเจ้า เห็นนั้น
เราเคยคิดว่าเป็นคนนั้น มีความรู้สึกว่าเป็นคนนั้น แม้จะไม่ใช่เป็นเราก็จริง แต่เป็นคนนั้น เป็นกายของคนนั้น
เพราะฉะนั้นจึงได้มีรูปภายในและภายนอก เวลาที่สติปัญญาเกิดจริง ๆ นั้น
ไม่ต้องไปเปลี่ยนแปลงว่าจะเอาตรงนี้ให้เป็นกายานุปัสสนา ให้เป็นบรรพนี้ แล้วแต่ว่าสติระลึกอะไร
ขณะนั้นปัญญาก็รู้สภาพปรมัตถธรรมนั้นได้

ภิกษุ อ. ถ้าอย่างนั้น ขณะใดที่สติระลึกสภาพธรรมที่ปรากฏ ขณะนั้นเป็นสติปัญญา
แต่ที่นี้เราเรียนปริยัติก็เลยพยายามที่จะสงเคราะห์ให้ถึงกัน

สุจินต์ เรียนปริยัติต้องเข้าใจความหมาย ไม่ใช่เรียนให้สงสัยว่าบรรพนี้เป็นยังงัย บรรพนั้นเป็นอย่างไร
ถ้าเรียนแบบนั้นแล้วจะไม่เกื้อกูล พระอภิธรรมนั้นถ้าไม่พิจารณาให้ตรงเหตุผล คิดฟุ้งสรวนไปนอกเรื่อง
ก็จะทำให้เป็นบ้า เพราะคิดเท่าไรก็ไม่จบ วณเวียนอยู่นั้น แม้จะคิดไปสักเท่าไร ก็ไม่มีประโยชน์
เพราะเหตุว่าทรงแสดงไว้อย่างไร ก็เป็นความจริงอย่างที่ทรงแสดงไว้อย่างนั้น แต่เราคิดเกินเลยไปกว่านั้น
คือไปพยายามสงสัยในสิ่งซึ่งไม่ได้แสดงว่าควรจะคิดอย่างนี้ พิจารณาอย่างนี้

ภิกษุ อ. ถ้าอย่างนั้น อะไรก็แล้วแต่ที่เคยยึดถือว่าเป็น กาย กายเราก็คือ หรือว่ากายคนอื่นก็
สามารถที่จะถอนความยึดถือว่าเป็นกายได้

สุนาน อาจารย์คะ เรียนถาณนิกายหนึ่ง คำว่า กายในกายานุปัสสนาสติปัญญา หมายถึงกายในร่างกายเราเท่านั้น

สุจินต์ สติปัญญาคืออะไร

สุนาน คือการระลึกถึงสภาพปรมัตถธรรม

สุจินต์ ระลึกถึงลักษณะของสภาพปรมัตถธรรม

ระลึกเมื่อไรก็รู้ได้เลยว่าขณะนั้นระลึกที่ไหนและก็จะรู้เองว่าเป็นบรรพอะไร

ภิกษุ อ. ความเป็นที่ประมุขของธรรมที่เคยทำให้เข้าใจผิด

อดิศักดิ์ คือปัญญะนี้นะ ยกตัวอย่างอย่างภายในกาย ภายในกายนี้คืออะไร ถ้าคุณสุนานไปนั่งอ่านแล้วตีความ
ยังงี้ๆ คุณสุนานก็เข้าใจไม่ได้ ภายในกายนี้คืออะไร ภายในกายก็คือในขณะที่สติระลึกที่เย็นหรือร้อน
อ่อนหรือแข็ง ขณะนั้นเป็นภายในกายแล้ว เพราะถ้ายังรวมเป็นกายอยู่ ก็ไม่ใช่ขณะที่สติระลึกในเย็น ร้อน
อ่อนแข็ง ขณะที่สติระลึกสภาพธรรมที่กาย ก็เห็นภายในกาย คือเป็นสภาพธรรม จะไปคิดปัญญะ
แล้วก็จะอยู่หลายปีเหมือนกัน

เริงชัย จริงๆแล้ว ปุณฺณนั้นะครับ เวลาเห็นบัญญัติหรือสิ่งของนี้ จะจำไว้แม่นกว่าปรมัตถ์
อาจารย์พอจะมีอุปการะได้บ้าง

สุจินต์ ใครช่วยได้คะ

เริงชัย สติปัญญา

สุจินต์ ของใครคะ

เริงชัย ผมสังเกตนะ เวลาเห็น ก็บัญญัติมันเร็ว เห็นสิ่งของก่อนเพราะเราเข้ามา เราเห็นสิ่งของหลายๆอย่าง
เป็นสัตว์ บุคคล

สุจินต์ ค่ะ เป็นจริงอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น

เริงชัย อย่างนี้ ต้องเจริญสติบ่อยๆ

สุจินต์ ก็แล้วแต่สติจะเกิด แล้วแต่ว่ามีปัจจัยให้สติเกิดหรือเปล่า อย่าลืมว่าเพื่อละนั้น ไม่เหมือนกันกับเพื่อไม่ละ
หรือเพื่อคิดเข้าไปอีก

อดิศักดิ์ คุณต้องเข้าใจตรงนี้ด้วยว่าวิชาของคุณมันมาขนาดไหน ไม่รู้ว่าก็ภพก็ชาติ หรือว่าคุณไม่เชื่อ

เริงชัย ปุณฺณนี้ทุกคนก็เห็นเป็นสิ่งที่ของ สัตว์ บุคคล

อดิศักดิ์ แต่ก็ต้องอบรม ผู้ที่เขาอบรมแล้วเดินทางนี้ มี คุณเชื่อไหม คุณก็ต้องอบรมในทางนี้เหมือนกัน
ผมก็เหมือนกับคุณ เห็นที่ไรก็โตะเก้าอี้แต่ว่าผมระลึกบ้าง ผมเริ่มเข้าใจ ที่นี้คุณจะปูปบนี้
วันนั้นก็บอกที่แล้วว่าจับด้ามมีด นี้ คุณใจร้อนเหลือเกิน

สุจินต์ ถ้าเข้าใจแล้วก็น่าจะจบ ก็ค่อยๆ เข้าใจอีก เข้าใจอีก เข้าใจไปเรื่อยๆ ก็ไม่เห็นเดือดร้อนว่าจะทำยังไง
จะไปหาวิธีอะไรมาทำ ไปเพียรทำอะไรอื่น ในเมื่อเข้าใจแล้ว ก็ค่อยๆ เข้าใจขึ้นอีก เข้าใจขึ้นเรื่อยๆ

สุนาน ขอเรียนถามว่า สัญญา-ความจำ สัญญากับวิตกแตกต่างกันอย่างไร คือ สัญญา-จำไว้ วิตก-จำได้

สุจินต์ วิตกไม่ได้จำ

อดิศักดิ์ วิตก ตรึก คิด

สุนาน คิดถึงสิ่งที่เคยจำไว้แล้ว

สุจินต์ ถ้าไม่จำแล้วคิดอย่างไรคะ

สุนาน แล้วอย่างนั้นในสักกายทิฎฐิ ที่บอกว่าเห็นสัญญาเป็นตัวตนนี้หมายถึงสัญญาที่จำเอาไว้

สุจินต์ เวลาเห็นคุณจารุพรรณไหมคะ นั่นแหละคะ สัญญา

สุนาน หมายถึงตอนที่เรากำลังนึก

สุจินต์ เห็นคุณจารุพรรณนี่คิดหรือเปล่า

สุนาน ก็คิดด้วย แต่สัญญาไม่ใช่คิด

สุจินต์ สัญญาไม่ได้คิดเลย สัญญาจำอย่างเดียว

สุนาน พูดถึงสัญญาเป็นตัวตนในสักกายทิฎฐิ

สุจินต์ ที่เห็นนี่คือคุณจารุพรรณใช่ไหมคะ นี่คืออัตตสัญญา

พันทิพา ถ้ามีสัญญา แล้วไม่มีวิตก ก็จะจำไม่ได้ใช่ไหมคะ

สุจินต์ ทำไมคะ

พันทิพา เพราะเราไม่ได้คิดถึงมัน

สุจินต์ จำ ไม่ใช่คิด

พันทิพา เคยได้ฟังมา ไม่ทราบว่าจะจากที่ไหนไหน ที่อาจารย์เคยบอกอย่างคนที่ระลึกชาติได้ ที่จำชาติได้ อาจารย์บอกว่าต้องมีวิตกด้วย

สุจินต์ อะ เพราะว่าเว้นจิตสืบดวงแล้ว จิตนอกจากนั้นก็ไม่มีวิตกเจตสิกเกิดร่วมด้วยทั้งนั้น

พันทิพา ยังไงๆ วิตกก็ต้องมีอยู่แล้ว

อดิศักดิ์ วิตก จะเว้นทวีปญญาญาณจิต ๑๐ ดวง นอกนั้นก็วิตกต้องเกิดกับจิตทุกดวง

ทศพร ท่านอาจารย์ครับ เวลาสติเกิด หลังจากทีระลึกสภาพธรรมที่ปรากฏในขณะนั้นแล้วดับไป เราชอบจะไปใส่ชื่อว่าเป็นจิตนั้น เจตสิกนี้ หรือรูปนั้น เป็นการสมควรหรือไม่ครับ

สุจินต์ แล้วจะให้ทำอย่างไรคะ

ทศพร คือผมไปคิดตอนหลัง

สุจินต์ ถ้าบอกว่าควรหรือไม่ควร แต่ก็ทำไม่ได้ ให้ทราบว่าทำไม่ได้จะห้ามไม่ให้คิดก็ไม่ได้ จะบอกให้คิดก็ไม่ได้ แล้วแต่สภาพธรรมจะ เกิดขึ้นเป็นไปอย่างไร ข้อสำคัญคือปัญญาดูรู้ทั่ว แม้แต่ขณะนั้นก็ต้องรู้ นี่แสดงให้เห็นว่าสตินี้ห่างกันมาก ปัญญาที่ยังน้อยจึงไม่รู้ลักษณะของธาตุรู้ ซึ่งถ้ารู้ว่าเป็นธาตุรู้ทั้งหมดจะสงสัยอะไร แม้แต่ขณะนั้นก็เป็นธาตุรู้ที่คิด ที่กำลังคิดอย่างนั้นก็คือ ธาตุรู้

ภิกษุ อ. แต่การสื่อสารกันก็เป็นสิ่งจำเป็น คือ ถ้าเราสื่อสารไม่ถูก โดยเฉพาะขณะที่ระลึกศึกษาสภาพธรรมแล้วยังสงสัย คราวนี้ถ้าเกิดเราแสดงข้อไม่ได้ หรือว่า ยังไม่รู้จริงๆ ว่าสภาพธรรมนั้นควรจะเรียกชื่อว่าอะไร การถ่ายทอดก็ลำบาก อย่างวันนั้น โยมถามว่าแปรงฟันแล้ว มีสภาพธรรมอะไร คือ เวลาถ่ายทอดจะมีปัญหา คือเรียกชื่อไม่ถูก

สุจินต์ แต่ปรมาัตถธรรมไม่ต้องเรียกชื่อ ก็มีลักษณะปรากฏ

ภิกษุ อ. เจริญพร เพราะฉะนั้นขณะที่ระลึกแล้วไม่ต้องสนใจที่ชื่อ ขณะนั้นเป็นประโยชน์ แต่ว่าการที่จะเข้าใจได้มากขึ้นอีก เพราะว่า ขณะนั้นยังสงสัย

สุจินต์ ถ้าสงสัยก็ระลึกต่อไปอีก

ภิกษุ อ. เจริญพร แล้วก็บอกว่าไม่ให้คิดถึงชื่อก็ได้

สุจินต์ ต้องรู้ด้วยว่าเป็นนามธรรมที่กำลังคิด นี่คือการที่จะเห็นความเป็นธาตุโดยไม่สงสัย เมื่อรู้จริงๆ ว่าคิดก็คือธาตุรู้

ภิกษุณา เมื่อสักครู่นี้ คุณพันทิพาถามความต่างกันระหว่างสภาพของวิตกกับสัญญา แต่ฉันมีปัญหาข้องใจในสภาพของสติกับสัญญา เพราะว่าพอพูดถึงสติ ก็คือสภาพที่ไม่ระลึก ที่นี้ความระลึกที่ว่าสติระลึคนั้น ทำให้เข้าใจว่าต้องจำได้ถึงจะระลึกใช่ไหมคะ ก็เลยไม่เข้าใจว่า สภาพของสติกับสัญญานี้ต่างกันอย่างไร เพราะว่าสัญญาก็คือความจำ และสติระลึก ในเมื่อระลึกก็ต้องจำได้ถึงจะระลึกได้

สุจินต์ สติระลึกอะไรคะ

ภิกษุณา ระลึก จะเป็นไปในทานก็ได้ ในศีลก็ได้ หรือในสติปัฏฐานก็ได้

สุจินต์ แล้วนี่พูดถึงสติอะไร หรือพูดถึงสติใดๆ อะไรก็ได้

ภิกษุณา สติระดับไหนก็ได้คะ สติทั่วไป ทุกระดับคะ

สุจินต์ เวลาที่คิดที่จะให้ทาน มีสติไหมคะ หรือมีแต่สัญญา

กฤษณา มีสติคะ

สุจินต์ มีสติ ขณะนั้นคุณกฤษณาต้องบอกไหมคะ ว่านี่เป็นสติที่เป็นไปในทาน ไม่ใช่ตัวคุณกฤษณา ถ้าสติไม่เกิด จะระลึกเป็นไปในทานไหม

กฤษณา ไม่เป็นไปในทาน แต่ว่า...

สุจินต์ คิดว่าจะให้ทาน ใช้คำว่าคิด เป็นภาษาไทยง่ายๆ เพราะว่าถ้าใช้คำว่าระลึก เดียวก็จะไปทำอย่างอื่นอีก

กฤษณา คิดจะให้ เดียวจะกลายเป็นวิตกอีก

สุจินต์ ไม่กลายคะ กำลังคิดจะให้ทาน สมมุติว่าจะไปเลี้ยงอาหารเด็กพิการ ขณะทีคิดนั้น เป็นสติหรือเปล่า
ระลึกที่จะไปเลี้ยงอาหารเด็ก เป็นสติแล้วใช่ไหมคะ ไม่ต้องใส่ชื่อใช่ไหมคะ ว่าเป็นสติขึ้นทาน
แต่ก็เป็นสติที่ระลึกเป็นไปในทานแล้ว

กฤษณา ค่ะ แล้วในเวลานั้น ขณะเดียวกันนั้น สัญญาจะมีลักษณะอย่างไร

สุจินต์ สัญญาเกิดกับจิตทุกดวงอยู่แล้ว

กฤษณา ใช่ค่ะ ทีนี้จะเรียนถามว่าลักษณะของสัญญาที่จะทำให้เข้าใจได้ว่าต่างกับสติอย่างไร

สุจินต์ สัญญาจำอารมณ์ที่จิตกำลังคิด

กฤษณา จำอารมณ์เรื่องเลี้ยงเด็กนั้นหรือคะ

สุจินต์ ทุกอย่าง แล้วแต่ว่าจิตขณะนั้นกำลังมีอารมณ์อะไร สัญญาจำอารมณ์ที่จิตกำลังรู้

กฤษณา ต่างกันระหว่างการระลึก กับการจำอารมณ์

สุจินต์ สติต้องเป็นไปในกุศล

กฤษณา แล้วยังต่างกับกับวิตกอีก

สุจินต์ แน่นอนค่ะ ไม่งั้นก็ไม่มีเจตสิกถึง ๕๒ ประเภท

กฤษณา ค่ะ แล้วที่นี้ ความหมายของสภาพ

สุจินต์ ความหมายของสภาพนี่นะค่ะ พุดไปเถอะค่ะ แต่ว่าถ้าไม่เกิดปัญญาที่รู้ขณะที่สติดะลึก จะรู้ความต่างจริงๆ ได้ไหม โดยคำขณะนี้ก็มีผัสสะใช่ไหมคะ มีสัญญา มีเจตนา แล้วรู้อันไหนหรือยังไม่รู้เลย

กฤษณา ไม่รู้เลยสักอัน

นิภัทร ก็ต้องค่อยๆ เข้าใจ

เริงชัย คุณกฤษณาเคยบอกว่า ในชีวิตประจำวันนี้ สติปัญฐานยังไม่เกิดเลย ใช่ไหมครับ

สุจินต์ สักกณหนึ่งก็ไม่มีหรือคะ

ภิกษุ อ. อาตมาจำได้ บอกว่า ๒ ครั้ง ไม่ใช่หรือ

กฤษณา เจ้าค่ะ ๒ ครั้ง

ภิกษุ อ. เจริญพร โยมอาจารย์ว่าเข้าไปได้ไหมว่า ระลึกแล้ว ก็ลึกลงก็เลยเข้าใจว่า ไม่เป็นสติปัญฐาน

สุจินต์ ก็คนละขณะอีก

ภิกษุ อ. เพราะฉะนั้น อาตมาคิดว่า ความเข้าใจทางด้านปริยัติจะช่วยในส่วนนี้ เพราะว่าขณะที่ระลึกแล้วก็เกิดความหวั่นไหว หรือว่าฟุ้งซ่านหรือว่าสงสัย ขณะนั้นก็เลยทำให้ไม่แน่ใจ ไม่มั่นใจ

สุจินต์ ถึงจะเข้าใจโดยปริยัติ แต่เวลาที่สติเกิดน้อยแสนน้อยเหลือเกิน ไม่ปรากฏว่าเป็นลักษณะของสติพอที่จะให้มั่นใจได้ ถึงปริยัติจะแสดงไว้ว่าเป็นอย่างนั้น แต่ในขณะนั้นก็เกิดความสงสัย

ภิกษุ อ. แต่ว่าความเป็นจริงก็คือ ในเมื่อมีการฟังแนวทางการเจริญสติแล้ว มีเครื่องปรุงแต่งแล้ว แต่ว่าจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนแล้วแต่การสะสม คิดว่าเป็นเรื่องของกาลเวลาของแต่ละคนที่สติจะเกิดเมื่อไหร่ แต่ว่าก็มีเครื่องปรุงแล้ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจ กฤษณา คิดว่าสติที่เกิดไม่ชัดเจน ก็เลยทำให้ไม่มั่นใจ

แต่ที่เคยเรียนพระคุณเจ้าว่า ๒ ครั้งนั้น ครานั้นรู้สึกว่าจะชัดเจนมาก กว่าครั้งอื่นๆ ในหลายๆปี ตั้งแต่ฟังเรื่องเจริญสติปัฏฐานมา

สุจินต์ จะชัดหรือไม่ชัด สติคือสติ

กฤษณา ดิฉันหมายถึงว่าสติปัฏฐานที่ไม่ชัดเจนคะ

สุจินต์ สติปัฏฐานก็ตาม หรือสติที่เป็นไปในกุศลอื่นๆ ก็ตาม จะชัดหรือไม่ชัดก็ต้องเป็นสติ

อดิศักดิ์ ผมเข้าใจอย่างนั้นนะ คุณกฤษณาฟังเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน ยังไม่พอ เฉพาะเรื่องสติปัฏฐานนั้นต้องฟังต่อไป แล้วความเข้าใจก็ต้องก็จะต้องเพิ่มขึ้นทีละเล็กทีละน้อย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าได้สนทนากับท่านอาจารย์จะดีที่สุด

สุจินต์ อันนี้เป็นเรื่องเข้าใจ ซึ่งสำคัญมาก เพราะอาจจะฟังน้อยนิดเดียว แต่เข้าใจในสิ่งที่ได้ฟังมากก็ได้ ธรรมก็เช่นเดียวกัน เรียนกันมาตั้งนานเยอะเยอะ เรื่องวิถีจิตวาระต่างๆ อะไรต่างๆ แต่ความเข้าใจจริงๆนี่แหละ ไม่ใช่เป็นเรื่องตัวหนังสือ เรื่องพยัญชนะ แต่เป็นเรื่องความเข้าใจในสภาพธรรม

กฤษณา ความเข้าใจยังไม่ถึงระดับที่จะระลึกได้ชัดเจน

อดิศักดิ์ เราอย่าเพิ่งเอาที่ชัดดีกว่า

สุจินต์ คุณกฤษณาใช้คำว่าชัดเจนใช่ไหมคะ แต่ความจริงระลึกแล้วเข้าใจสภาพธรรมที่กำลังปรากฏแค่ไหน นี่เป็นเรื่องความเข้าใจสภาพธรรม ไม่ต้องไปเอาสติระลึกให้ชัดเจน เพราะว่าส่วนมากนี้คนจะบอกว่า เห็นนี่นะให้เห็นว่าเป็นนามธรรม ให้เห็นชัดว่าเป็นรูปธรรม แต่ไม่ใช่เรื่องเห็นชัด เป็นเรื่องความเข้าใจถูกในลักษณะที่เป็นนามธรรม ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม

กฤษณา ก็เข้าใจขั้นการฟัง ยังอยู่ในระดับนั้น

สุจินต์ เพราะฉะนั้น เราจึงได้ทราบความต่างกันว่าสติขั้นฟังกับสติปัฏฐานนั้นไม่ใช่ขั้นเดียวกัน เพราะฉะนั้นจึงไม่ใช่ไปให้สติชัดแต่เป็นความเข้าใจในลักษณะของสภาพธรรมที่ค่อยๆเพิ่มขึ้น กฤษณา ถ้าอย่างนั้นก็ไม่ชัดไปเรื่อยๆ อยู่อย่างนี้ตลอดชีวิต สุจินต์ จับค้ำมิดแล้วทำอะไรละคะ ก็เวลานี้เราก็มารู้ถึงปัญหาตรงนี้ละคะ รอยนิ้วมือก็ไม่ปรากฏ แล้วคำถามของคุณกฤษณาก็เข้าตรงประเด็นอันนี้เลย

นิภัทร คุณกฤษณาเหมือนกับผม คือเดิม..ผมแรงจะให้สติระลึกนามธรรม รูปธรรม ทั้งๆที่ความเข้าใจนามธรรม
รูปธรรมนั้นยังน้อย ที่ว่าน้อยเพราะอะไร เพราะอ่านามธรรมรูปธรรมจริงๆ ที่ปรากฏจริงๆ เราไม่เข้าใจ
เราไปเข้าใจเรื่องในหนังสือ ชื่อนามธรรม รูปธรรม จิต เจตสิกอะไรในหนังสือ แต่นามธรรม รูปธรรมจริงๆ
ที่เกิดในชีวิตประจำวันที่กำลังปรากฏ เราไม่ได้สนใจ เราไม่ได้ใส่ใจ เพราะฉะนั้น
เมื่อไม่ได้ใส่ใจตรงนี้แล้วอะไรจะเป็นเหตุให้สติระลึก

สุจินต์ ถ้าเข้าใจเพียงเท่านี้แล้วก็ยังไม่พอที่จะไปขัดอะไรได้ ก็ต้องค่อยๆ เข้าใจ ค่อยๆ เข้าใจก็ถูกแล้ว

กฤษณา ถ้าเข้าใจเพิ่มขึ้น ก็ควรจะชัดขึ้นนะคะ

สุจินต์ โลกมาตรงนี้แล้ว ทำให้ควรจะอย่างนั้นควรจะอย่างนี้ ก็ค่อยๆ เข้าใจ จากไม่เข้าใจก็เข้าใจขึ้น
อย่างนี้ไม่ถูกต้องหรือคะ อยู่ดีๆ จะให้..พอเข้าใจขึ้นนิดหนึ่ง แล้วจะให้เข้าใจชัดไปเลย

กฤษณา ไม่ใช่อย่างนั้นค่ะอาจารย์ ที่อาจารย์ว่าค่อยๆ เข้าใจขึ้น ตรงนี้ก็เข้าใจขึ้น ทีนี้ก็..

สุจินต์ ไม่เคียดรื้อนหรือเปล่า นี่ไปเคียดรื้อนตอนที่ว่า..

กฤษณา ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นควรจะเป็นความชัดเจน

ภิกษุ อ. หมายถึงว่าโยมนี้ โยมมีการสนใจสภาพธรรมแล้วหรือยัง มีการสนใจสภาพธรรมบ้างไหม

กฤษณา สนใจในระดับที่ฟังนะคะ แต่ที่กำลังปรากฏนี้ยังเลยคะ

ภิกษุ อ. ถ้าอย่างนั้นโยมจะเอาความชัดเจนมาจากไหน เพราะว่าความชัดเจน หรือไม่ชัดเจน
จะต้องเป็นขณะที่สติเกิด

กฤษณา เข้าคะ แต่ดิฉันหลงลืมสติมากๆ เลยเข้าคะ

ภิกษุ อ. ถ้าอย่างนั้นจะเอาความชัดเจนมาจากไหน

สงวน มือที่จับไมโครโฟน รู้สึกไหมว่าแข็ง นี่คือลักษณะที่กำลังปรากฏ

จารุพรรณ คิดว่าคุณกฤษณาอาจจะเข้าใจแล้ว แต่ว่าในเวลาที่เกิดอาจจะมีความไม่แน่ใจว่าใช่สติหรือเปล่า เป็นอย่างนั้นหรือเปล่า

สุจินต์ ค่ะ ถ้าเป็นอย่างนั้น ก็เป็นปัญหาที่รู้ว่าไม่แน่ใจ ก็ดีแล้ว มีปัญหาค้นที่รู้ว่าไม่แน่ใจ แล้วจะได้อบรมไปอีก ค่อยๆ เข้าใจไปอีก ไม่เห็นเดือดร้อนเลย ทำไมจึงจะต้องไปเมื่อไรจะชัดเจน ทำอย่างไรจะชัดเจน
นั่นไม่ถูกต้องตรงนั้น

จารุพรรณ ไม่ทราบว่าจะเข้าใจถูกหรือเปล่า เท่าที่ฟังนะคะ ที่คุณกฤษณาพูดเหมือนกับว่า คุณกฤษณาไม่แน่ใจ ถึงได้ใช้คำว่าไม่ชัดเจน คุณกฤษณาไม่แน่ใจว่าใช่สติหรือเปล่า เป็นอย่างนั้นหรือเปล่า ที่นี้ พอเกิดความไม่แน่ใจนี้ ก็เลยเหมือนกับว่ามันไม่ชัดเจนอาจจะเป็นอย่างนั้น

พันทิพา ที่คุณกฤษณาบอกว่า เคยชัดเจน ๒ ครั้งนี้ เป็นการบอกว่าแน่ใจ คือคงไม่มีอะไรสงสัย ไม่อย่างนั้นจะบอกว่าชัดเจนได้อย่างไร

กฤษณา ค่ะ ที่ว่า ๒ ครั้งนั้นแน่ใจว่าเป็นสติปัญฐาน เพราะว่าในเวลานั้นที่สติเกิด แล้วระลึกในลักษณะของสภาพธรรมอันนั้น โดยที่ไม่ได้คิดเป็นเรื่องราวอะไร เพียงแค่แว็บเดียว นิดเดียวจริงๆ ตรงนั้นนะคะ

สุจินต์ แล้วอะไรชัดเจน

กฤษณา สติชัดเจนตรงนั้นค่ะ

สุจินต์ ขณะนั้นรู้ว่าสติเกิด แต่ความเข้าใจลักษณะสภาพธรรมที่กำลังปรากฏมีไหมในขณะนั้น

กฤษณา ความเข้าใจ คิดว่ายังน้อย

สุจินต์ เพราะฉะนั้น เราจะไม่ใช้คำว่าชัดเจน แต่หมายความว่าในขณะ นั้นมีสติ ซึ่งคุณกฤษณาถือว่าเป็นสภาพที่ระลึกลักษณะปรมัตถ์

จารุพรรณ ไหนคุณกฤษณาตอเล่าซิ ๒ ครั้งเป็นยังไง

กฤษณา คือมีอยู่ครั้งหนึ่ง ไปเยี่ยมญาติที่โรงพยาบาลศิริราชเมื่อหลายปีมาแล้ว และก็ในระหว่างที่รอเวลาที่เขาให้เยี่ยมนี้ก็นั่งอยู่เฉยๆ ในขณะที่นั่งอยู่เฉยๆ ก็คิดอะไรไป

แล้วมีอยู่ขณะหนึ่งที่สติระลึกในความคิดอันนั้น ไม่ได้คิดเป็นเรื่องราวอะไร แล้วก็ชั่ววูบ แวบเดียว
นึกเดียวตรงนั้นล่ะ คือระลึกในลักษณะของความคิดตรงนั้น คือ ความคิดที่เป็นเรื่องราวอื่นๆ หดหมดเลย

อดิศักดิ์ ก็ระลึกที่ทางมโนทวาร

กฤษณา ค่ะ อย่างนั้นล่ะ และก็อีกครั้งหนึ่ง กำลังทำงานการฝีมืออะไรสักอย่าง ที่ประดิษฐ์ อะไรที่เขาถักๆ
อะไรนั้นะคะ ก็ทำๆไปความคิดที่คิดเรื่อยเปื่อยไปเรื่องฟุ้งซ่านหยุดลงทันที
แล้วก็ระลึกลักษณะสภาพธรรมที่ปรากฏในเวลานั้นนึกเดียว แล้วหมดไป แล้วก็ฟุ้งซ่านต่อ

สุจินต์ เดี่ยวนี้แข็งก็กำลังปรากฏอย่างปรกติธรรมดา ระลึกสภาพแข็งที่ปรากฏธรรมดาได้ไหม
ไม่ต้องไปคอยให้จะรู้สึกแวบขึ้นมาครั้งหนึ่ง

กฤษณา อย่างที่คุณป้าสงวนท่านพูดว่า อย่างถือไมโครโฟนแข็งอย่างนั้นะคะ ก็เคยระลึกเหมือนกัน
แต่ว่าเหมือนกับว่าตั้งใจระลึกว่า เออ นี่แข็งนะ เป็นเรื่องราวมากกว่าเป็นสติ

สุจินต์ เพราะฉะนั้น คุณกฤษณาก็ทราบความต่างกัน ที่แสดงว่าไม่ใช่สติปัญฐาน

กฤษณา ค่ะ

สุจินต์ ที่รู้ว่าไม่ถูกนี้ จะค่อยๆ ทำให้เวลาที่ระลึกทีหลัง ก็จะรู้ความ ต่างกันว่า ไม่ต้องคิดก็มีสภาพธรรมปรากฏ
ก็ต้องเป็นผู้ที่ละเอียดที่จะให้สติปัญฐานเป็นปรกติ อย่าไปให้เป็นขัดช่วงหนึ่งแวบหนึ่ง สองครั้งแล้วนับเอาไว้
ครั้งนี้ครั้งนั้น แต่ให้เป็นชีวิตประจำวันธรรมดาจริงๆอย่างขณะนี้ ยังเป็นปรกติ นั่นคือละความตื่นเต้น
ความหวั่นไหวด้วยความต้องการ ด้วยความเป็นตัวตน แล้วก็ขณะนี้ธรรมดาเลยล่ะ
เวลาพูดเรื่องสภาพธรรมพูดถึงเรื่องสติก็จะเป็นปัจจัยได้ ถ้ามีปัจจัยพอที่สติจะระลึกก็เป็นธรรมดา
ให้เข้าใจว่าเป็นสติปัญฐานจริงๆ ต้องเป็นธรรมดาอย่างนี้
แล้วคุณกฤษณาที่รู้ว่าไม่ได้รู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ พอที่จะแยกชัดว่า ลักษณะใดเป็นรูปธรรม
ลักษณะใดเป็นนามธรรม เมื่อรู้ว่าไม่รู้อย่างนี้ แต่ไปเวลาที่สติระลึก ก็จะค่อยๆ ใสใจที่จะรู้ขึ้น นี่คือ
การอบรม

กฤษณา อย่างที่เรียนว่าไม่ชัด หมายถึงว่าในชีวิตประจำวันที่สติระลึกบ้างแล้วเรียนว่าไม่ชัดนี่คือ อย่างระลึกที่แข็ง
ที่จับไมโครโฟน หรือที่โต๊ะ หรือคินสอ หรืออะไรก็ตามนี้ มักจะระลึกว่า อันนี้แข็ง เป็นความคิดตามมาทันทีเลย
เหมือนกับว่าจะเป็นขณะเดียวกันเลยว่าจะระลึกแข็ง ลักษณะแข็ง แล้วเป็นความคิดว่าแข็ง
เลยกลายเป็นสิ่งที่ว่าไม่ชัดนั้นล่ะ

สุจินต์ เราไม่ต้องไปยุ่งเกี่ยวกับคำว่าชัดหรือไม่ชัด เอาความรู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ ว่ารู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏจริงๆ หรือเปล่า ขณะนั้นเป็นความรู้ ว่ารู้ในลักษณะที่เป็นสภาพรู้ ในลักษณะซึ่งเป็นธาตุรู้ นี่คือปัญญาที่จะต้องอบรม เพราะรู้ว่าเวลาที่สติระลึกรู้ตามปรกตินั้น ยังไม่รู้สภาพธรรมเหล่านี้ แม้ว่าจะมีความคิดตามมา ความคิดก็หมดไป

ฉะนั้นจึงต้องระลึกถึงว่าขณะที่คิดก็คือสภาพรู้นั่นเอง ธาตุรู้ที่มีจริง และมีอยู่ตลอดเวลา แล้วก็ต่างกันไปด้วย ธาตุรู้ที่เป็นลักษณะรู้โดยที่ไม่มีอารมณ์ใดๆ มาปรากฏเลย เป็นลักษณะของธาตุรู้เท่านั้น กับธาตุรู้ที่กำลังรู้แจ้ง ธาตุรู้ที่กำลังรู้เสียดก็คือลักษณะอาการของธาตุรู้ ซึ่งปัญญาคือต้องรู้ชัดในลักษณะที่เป็นธาตุรู้ ไม่ใช่ไปคอยสติชัด แต่เป็นปรกติธรรมดียวกันนี้ แล้วความรู้ ก็ค่อยๆ เจริญขึ้น ค่อยๆ อบรมจนกว่าจะค่อยๆ เข้าใจขึ้น จนกว่าจะถึงวาระที่สภาพธรรมนั้นปรากฏตามความเป็นจริง

กฤษณา ค่ะ ที่นี้เมื่อสติระลึกรู้แล้ว ด้วยความรวดเร็วของจิตที่เกิดติดต่อกันนี้ จะติดต่อกันไปด้วยความเป็นเรื่องราว ไขว่ไหมคะ

สุจินต์ เพราะฉะนั้นเราถึงได้รู้อย่างไรคะ ว่าขณะนั้นไม่ใช่สติปัญญานั่นแล้วนี่เป็นความรู้ส่วนตัวโดยเฉพาะ เป็นปัจเจกัตถ์ของผู้ที่เจริญ สติปัญญานเอง ที่กว่าจะไปถึงจุดซึ่งรู้ทุกอย่าง รู้ทั่ว คนนั้นก็รู้เลยว่าแต่ก่อนนั้นไม่ได้รู้อย่างนี้ ไม่ได้รู้ทั่วอย่างนี้

กฤษณา คือ ฉะนั้นยังไม่ได้ไต่ฝืนไปถึงจุดที่รู้ทั่ว ขอเพียงนิดเดียว... สักครั้งเดียว

สุจินต์ จะนิดเดียวก็ต้องรู้ว่านิดเดียวนั้นนะ เพื่อรู้ลักษณะด้วยความเข้าใจถูกในสิ่งที่กำลังปรากฏ สัมมาทิฐิคือความเห็นถูกนั้นเป็นปัญญาที่สามารถจะเกิดได้ รู้ได้ในลักษณะของสภาพธรรมในขณะนี้ เพราะฉะนั้นก็แล้วแต่สติจะระลึกที่สภาพธรรมอะไรขณะไหน เป็นปรกติจริงๆ

พันทิพา อาจารย์คะ ขณะที่เราระลึกรู้เรื่องราวหรือว่าบัญญัตินี้ละคะ จิตก็เป็นกุศลได้ ขณะนั้นเป็นสมณะได้หรือเปล่า

สุจินต์ ต้องเข้าใจว่าสมณะคืออะไร แล้วไม่ต้องขออนุญาตใครเลยว่าได้หรือไม่ สมณะคือความสงบจากอกุศล ขณะใดที่กุศลจิตเกิด ขณะนั้นสงบจากอกุศล แต่ความสงบนั้นเล็กน้อยมาก ลักษณะของความสงบจึงไม่ปรากฏ ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่มีสติสัมปชัญญะ จึงรู้ลักษณะ ของกุศลจิตเพียงชั่วขณะสั้นๆ เช่น ขณะที่กำลังคิด อาจจะคิดถึงใครด้วยความเมตตาที่จะทำประโยชน์กับคนนั้น สติสัมปชัญญะ ก็จะรู้สภาพจิตที่สงบจากอกุศลในขณะนั้น ซึ่งเป็นขณะที่สั้นมาก และความสงบนั้นจะมั่นคงขึ้นได้ก็เมื่อสติ ระลึกเรื่องที่ ทำให้จิตเป็นกุศลเพิ่มขึ้นแต่ต้องเป็นปัญญาที่เป็นสัมปชัญญะที่รู้สภาพของจิตด้วย

สมณะคือสงฆ์จากอกุศล สมณะภวานาคืออบรมเจริญความสงบ (จากอกุศล) ให้เพิ่มขึ้น
แล้วที่ถามว่าเป็นสมณะได้ไหม เมื่อเข้าใจแล้วก็รู้ได้ว่าขณะไหนสงบ ถึงจะสงบเล็กน้อยๆ ก็เป็นสมณะ
แต่ถ้าจะสงบมากกว่านั้นก็ต้อง อบรมเจริญให้เพิ่มขึ้นจนกระทั่งสามารถถึงอัปปนาสมาธิซึ่งเป็นฌานจิตได้
แต่ก็ต้องถึงอุปจารสมาธิก่อน

พันทิพา ความสงบแบบนี้ จะเป็นทางที่จะทำให้เรามีสติปัญญานำได้ง่ายขึ้นไหม

สุจินต์ คิดเรื่องหาทางอีกแล้ว ทางตรงที่สุดคือระลึกถึงสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ

เริงชัย ปัญหานี้ ผมถามคุณนิภัทรนะครับว่า ที่เมื่อกี้นี้บอกเรังรัดผลนี้ยังไม่ค่อยเข้าใจเลย เรังรัดผลกับอะไรนะ
ไม่ควรละเลยใช้ไหมครับ อธิบายตรงนี้ด้วยครับ ไม่ควรเรังรัดผล

นิภัทร ก็อย่างที่อาจารย์พูดซ้ำแล้วซ้ำอีก ก็ว่า เราจะไปเรังรัดผลอะไรเรังรัดให้สติมันเกิดบ่อยๆ ใช้ไหมครับ
จะไปเรังรัดอย่างไร ในเมื่อสติก็เป็นธรรมชาติหนึ่ง มีลักษณะเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สติก็ไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวตน
เราจะไปบังคับให้สติเป็นตัวตน ให้ระลึกได้อยู่ตลอดเวลาที่เป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นที่มีบังคับว่า
จะต้องเดินจงกรมเท่านั้นเท่านี้ชั่วโมง นั่งเท่านั้นเท่านี้ ชั่วโมง บังคับให้สติระลึกอยู่เฉพาะตรงใดตรงหนึ่ง
ที่ใดที่หนึ่ง มันไม่ใช่สติปัญญา เป็นเรื่องบังคับ บังคับให้ธรรมเกิด บังคับให้สิ่งที่ไม่เกิดให้เกิด ซึ่งจะเป็นไปไม่ได้
มันผิดหลักธรรมดามันผิดปกติ ไม่ใช่ปกติ แค่นี้เข้าใจไหม

เริงชัย แล้วก็อย่าปล่อยปละละเลยละ

นิภัทร ไม่ปล่อยปละละเลย คุณก็ฟังไป อันไหนที่ยังไม่เข้าใจ คุณก็ฟังไปเรื่อยๆ ฟังธรรมทุกวัน
ก็มีออกอากาศทางวิทยุ วันหนึ่งก็ตั้งหลายสถานี ก็ฟังไป ฟัง.. จะเป็นซ้ำๆ ซากๆ หรือบางทีมีเสียงอะไรบกรวน
หรืออะไรก็แล้วแต่ เราก็ฟังไปเพราะว่าทุกอย่างนี้ มันก็เป็นธรรมทั้งนั้น ทุกอย่างก็เป็นสติปัญญาทั้งนั้น
แต่ที่ไม่เป็นก็เพราะเรายังไม่เข้าใจ เสียงหัวเราะก็ดี เสียงทะเลาะกันก็ดี เสียงร้องไห้ก็ดี เสียงโกรธกัน ใครด่ากันก็ดี
มันก็เป็นอารมณ์ของสติปัญญาได้ทั้งนั้น แค่นี้เป็นไม่ได้เพราะเราไม่เข้าใจ ใช้ไหม มันขาดตรงนี้
เพราะฉะนั้นเราก็ต้องฟังให้เข้าใจว่า เราได้ยินอะไร อะไรเกิดขึ้นที่หูได้ยิน อะไรมันเกิด
ก็เป็นสภาพธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้น

เริงชัย เสียงครับ

นิภัทร เสียงกับอะไร

เริงชัย เสียงเป็นรูป

นิภัทร นันธิ เสียงกับอะไร

เริงชัย เสียงอย่างเดียว

นิภัทร เสียงอย่างเดียวได้หรือ แล้วได้ยินมีไหม ได้ยินมีหรือเปล่า ขณะที่เสียงปรากฏ ถ้าไม่มีได้ยิน เสียงก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะเสียงมันมีอยู่ ที่ไหนก็อาจจะมีได้ใช่ไหม แต่ที่เป็น อารมณ์ของโสตวิญญาณ หมายความว่าโสตวิญญาณรู้เสียงจึงเป็นอารมณ์ ที่เราได้ยินนี้ เพราะว่าโสตวิญญาณมีเสียงเป็นอารมณ์ เพราะฉะนั้น เสียงที่ดี ได้ยินที่ดี เราจะนึกว่าเป็นอันเดียวกัน ที่เราไม่เข้าใจนึกว่าเสียงและได้ยินเป็นอันเดียวกัน ทั้งๆที่เป็นธรรมสองอย่าง คือเสียงเป็นรูปธรรม เป็นสัทรูป และโสตวิญญาณ ได้ยินนี้เป็นจิต แต่เรายังนึกว่าได้ยินกับเสียงนี้เป็นอันเดียวกัน เราไม่รู้ ว่าอะไรคือนามธรรม อะไรคือรูปธรรม ก็ต้องศึกษาไปอย่างนี้ จนกว่าวันหนึ่งก็ย่อมจะรู้ได้

สงวน อีกอย่าง ก็ไม่ต้องนึกอยากจะมีสติ

เริงชัย การระลึกบ่อยๆนี้ ถือว่าเร่งรัดผลไหมครับ

นิภัทร ระลึกบ่อยๆ ระลึกอะไร

เริงชัย ระลึกสภาพธรรมที่ปรากฏ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

นิภัทร มีสภาพธรรมปรากฏใช่ไหม เมื่อมีสภาพธรรมปรากฏก็ระลึกจึงไม่ได้เร่งรัด คือขณะที่สภาพธรรมปรากฏ จะทางไหนในหกทวารนี้ก็ได้แล้วแต่ แล้วสติระลึกได้เรื่อยๆ บ่อยๆ เป็นอนุปัสสนาระลึกเรื่อยๆบ่อยๆ ตลอดวันนี้ บางทีอาจจะตลอดคืนด้วย เราไม่เคยนึกถึงธรรมเลย แล้วธรรมจะปรากฏได้อย่างไร ฉะนั้นการระลึกรู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏบ่อยๆเรื่อยๆ จึงเป็นประโยชน์

เริงชัย ผมกลัวไปเข้าประเด็นว่าเป็นการเร่งรัดผล

สุจินต์ คืออย่างนั้นละ ถ้าเราไม่ลืม ซึ่งส่วนใหญ่มักจะลืมกันเสมอว่า พระพุทธศาสนา เพื่อละไม่ใช่เพื่อติด เพราะว่าโดยมาก เราจะไม่รู้เลยว่า เรามีโทษะมากเหลือเกิน ต้องการโน้น ต้องการนี้ แม้แต่ต้องการสติ ต้องการปัญญา ก็เป็นลักษณะของโทษะ ลืมว่า ที่จะละได้ก็เพราะต้องรู้ ถ้าไม่รู้ก็ละไม่ได้จะเอาตัวตนไปละไม่ได้ กิจของปัญญารู้แล้วละ เพราะฉะนั้นถ้าปัญญาของเรายังไม่ มี ก็อบรมเจริญปัญญา ฟัง คิด พิจารณา ได้ตาม

สนทนา เพื่อจะให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างนี้จะเรียกว่าเราละเลยหรือเปล่า
เพราะเรารู้ความจริงว่าอย่างนี้จะเรียกว่าเราละเลยหรือเปล่า เพราะเรารู้ความจริงว่าเรื่องฉะนั้น ละเลยๆ ละโดยไม่รู้
ไม่มีทางสำเร็จ จะละได้จริงๆ ก็ต่อเมื่อรู้ เพราะฉะนั้นเมื่อยังไม่รู้ก็จะพูดเรื่องละทำไมในเมื่อยังไม่รู้เลย
เพราะฉะนั้นก็ศึกษาเพื่อที่จะให้รู้ แล้วปัญญาก็ทำหน้าที่ละ ก็เป็นไปตามปกติ ไม่เดือดร้อนอะไร
เมื่อมีความเข้าใจ ก็เป็นความรู้เพิ่มขึ้น แต่พอมีความต้องการเมื่อไรก็เดือดร้อน เพราะว่าไม่ละ

นิภัทร คุณเรียงชัยฟังอาจารย์แล้ว นึกสะอึกใจอะไรบางอย่างไหม

เรียงชัย เข้าใจดีครับ

นิภัทร เข้าใจคำว่า อบรมไหม

เรียงชัย เข้าใจ

นิภัทร อบรมทำยังง

เรียงชัย ก็เป็นปกติ

นิภัทร เป็นอย่างไร

เรียงชัย ก็เป็นฝ่ายศีล

นิภัทร เป็นอย่างไรเป็นปกติ ลองว่าซิ อบรมนี้คือทำอะไร ต้องไปนั่งนานๆ หรือต้องไปเดินนานๆ หรือเปล่า

เรียงชัย ไม่ต้อง อย่างทางตานี้ ก็ระลึกสภาพธรรมที่ปรากฏ

นิภัทร อย่างเดียวกันนี้ ถือว่าอบรมไหม

เรียงชัย สติไม่เกิด ก็ไม่อบรม

สุจินต์ กำลังฟังนี้ สติเกิดหรือเปล่า

นิภัทร กำลังฟังอยู่เดี๋ยวนี้ สนทนาธรรมอยู่เดี๋ยวนี้ เป็นการอบรมได้ไหม

อดิศักดิ์ อาจารย์ถามว่า สติเกิดได้ไหม

สุจินต์ สติเกิดหรือเปล่า กำลังฟัง

เริงชัย ขึ้นไหนครับ อาจารย์

สุจินต์ กำลังฟังนี่สติเกิดหรือเปล่า

เริงชัย ผมก็ไม่แน่ใจว่าเป็นสติปัญฐาน หรือว่าไม่ใช่สติปัญฐาน

สุจินต์ ยังไม่ต้องเป็นสติปัญฐาน ที่ฟังนี้ กำลังฟัง กำลังฟังเข้าใจนี่ สติเกิดหรือเปล่า (เกิดครับ)
เราไม่ได้พูดถึงสติปัญฐานเลยนี้แสดงให้เห็นว่า ถ้าสติขั้นฟังไม่มี แล้วสติปัญฐานจะเกิดได้อย่างไร
เพราะฉะนั้นต้องทราบว่ากำลังฟังแล้วเข้าใจนี้ ที่เข้าใจนั้น คือไม่ใช่คุณเริงชัย ก็เป็นสภาพธรรมทั้งหมด
แต่ว่าเมื่อไม่ประจักษ์จริงๆ ว่าเป็นสภาพธรรม ก็ต้องฟังอีก จนกว่าสติจะเกิดเป็นสติปัญฐาน
เมื่อเป็นสติปัญฐานแล้วก็จะรู้ว่า แม้สติปัญฐานระลึกก็ยังไม่มี ความเข้าใจชัดเจนในลักษณะของสภาพธรรม
ตามที่เคยเข้าใจจากการฟัง ฉะนั้นการอบรมจึงมีตั้งแต่ฟัง แล้วเวลาที่สติเกิดก็ยังคงต้อง อบรมต่อไปอีก
เพื่อความรู้แจ้ง จึงจะละคลายได้จริงๆ

วลัยพร เรียนถามท่านอาจารย์ ในเรื่องของจักขุวิญญาณ ซึ่งมีหน้าที่รู้สิ่งที่ปรากฏทางตา เห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา
แล้วลักษณะของสิ่งที่ปรากฏทางตา คุณอดิศักดิ์ก็เคยย้าให้พวกเราฟังบ่อยๆ ว่าท่านอาจารย์กล่าวว่า เพียงปรากฏ
ทางตา

สุจินต์ ถ้าไม่ใช่ชื่อ เดียวนี้มีสิ่งที่ปรากฏใหม่

วลัยพร แต่ในความเห็นของดิฉัน คิดว่าการที่ปรากฏนั้นจะไม่เหมือนกัน

สุจินต์ ทำไมล่ะคะ สติปรากฏทางตาได้ไหม

วลัยพร ไม่พูดถึงสิ

สุจินต์ ไม่พูดถึงสิ ก็นึกเรื่องราวของสติ ไม่ใช่รู้ลักษณะของสิ่งที่ปรากฏ

วลัยพร เพราะในเมื่อมันคนละสี มันควรจะปรากฏไม่เหมือนกัน

สุจินต์ ขณะนั้นไม่ได้ระลึกถึงลักษณะที่ปรากฏ ว่าเป็นเพียงสภาพธรรมอย่างหนึ่ง นี่ ขณะนี้ที่เห็นนี้
สิ่งที่ปรากฏเป็นสภาพธรรมมีจริงอย่างหนึ่งเท่านั้น ไม่ต้องไปสนใจสีอะไรทั้งหมด ให้รู้ว่าการเห็นถูกคือรู้อย่างนี้
ที่กำลังปรากฏนี้ ที่เคยเป็นคุณวลัยพรที่จริงแล้วลักษณะของสิ่งที่ปรากฏเป็นเพียงสภาพธรรม คือ สิ่งที่มีจริง
เพื่อที่จะเอาความยึดมั่นว่าเป็นคุณวลัยพรออกให้รู้ว่าเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏ ไม่ต้องไปนึกถึงสีดำ สีน้ำตาล
สีอะไรเลย รู้ว่าเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏ

เป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่งทั้งๆที่เห็นทุกวันก็ไม่เคยรู้เลยว่าเป็นเพียงสภาพธรรมเท่านั้น
และก็เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่งในหลายๆ ชนิด สภาพธรรมชนิดอื่นรู้ได้ทางหู แต่สภาพนี้เห็นได้ทางตา
เป็นสภาพธรรมเท่านั้นให้เข้าใจจริงๆ ในลักษณะของสิ่งที่ปรากฏว่า เมื่อใช้คำว่าสิ่งที่ปรากฏทางตานั่น
ให้เข้าใจจริงๆ ในลักษณะของสิ่งที่ปรากฏทางตา รู้ว่าเป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่ง ไม่ได้สนใจเรื่องสีอะไรทั้งสิ้น
ถ้าไม่รู้ว่าเป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่งทำอย่างไรก็เอาความเห็นว่าเป็นคุณวลัยพรออกไม่ได้ แต่ถ้ารู้
ว่าเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏ เป็นสิ่งที่มีจริงและเป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่ง ไม่ใช่เสียง แยกกันแล้ว ก็จะค่อยๆ
เข้าใจขึ้นและจะใส่ใจในนิมิต ตอนพญชุนะน้อยลง
เพราะมีความเข้าใจเพิ่มขึ้นในขณะนั้นว่าเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏไม่ต้องไปคิดถึงสีอะไรเลย

วลัยพร ถึงอย่างนั้นก็ตาม แท้จริงแล้วจะต้องปรากฏไม่เหมือนกันใช่ไหมคะ

สุจินต์ เอาอีกแล้ว ก็ไปคิดเรื่องสีอยู่นั่นแหละ

วลัยพร คือเราเห็นว่าปรากฏแต่ว่าในทางธรรมชาติของธรรมนี่ต้องไปเหมือนกันใช่ไหมคะ

สุจินต์ เหมือนหรือไม่เหมือน ก็คือสิ่งที่ปรากฏทางตา เหมือนกันหมด ไม่ว่าสีใดๆ
สีอื่นใดทั้งสิ้นก็คือสิ่งที่ปรากฏทางตาทั้งนั้น

วลัยพร ถ้าดิฉันขอเปลี่ยนตัวอย่างเป็นเรื่องกลืน ถึงแม้เราจะไม่เอ่ยชื่อกลืน
แต่กลืนทุกอย่างจะต้องมีกลืนเฉพาะของแต่ละกลืน

สุจินต์ แม้กระนั้น กลืนทั้งหมดก็ปรากฏทางจมูก กลืนอื่นใด รวมทั้งกลืนที่ คุณวลัยพรจะคิดยกตัวอย่าง
รวมกลืนทั้งหมด คือ กลืนอื่นใดทั้งสิ้น ก็เป็นเพียงสภาพธรรมที่ปรากฏทางจมูกทุกกลืน

วลัยพร แต่ว่าปรากฏไม่เหมือนกัน ใช่ไหมคะ

สุจินต์ จะเหมือนกันได้อย่างไร ในเมื่อปัจจัยที่ทำให้กลั่นเกิดนั้นไม่เหมือนกัน เมื่อไม่เหมือนกันก็ไม่เหมือน แต่ก็ปรากฏทางจุมกเท่านั้น

ภิกษุ อ. เจริญพร คือโยมคิด จริงๆแล้วขณะที่ระลึกนั้นไม่ต้องคิด
จะรู้เพียงแต่ทำอะไรก็แล้วแต่ปรากฏตรงนี้เท่านั้นเอง แต่ว่าพอโยมคิด ก็เลยรู้ว่า อ้อ มันมีหลายกลั่น มันมีหลายสี
เพราะ ฉะนั้นมันต้องปรากฏไม่เหมือนกัน แต่จริงๆแล้วถ้าระลึกตรงๆแล้ว ก็มีเฉพาะสิ่งที่ปรากฏเท่านั้นเอง
จะเป็นสีอะไรไม่ได้สนใจเลย แต่ว่าตอนที่สนใจความต่างของสีจึงจะรู้ว่า มีหลายสี

เริงชัย ผมถึงบอกว่ามันเร็ว พอเห็นปั๊บ ก็เห็นเป็นสีของ เป็นคน

สุจินต์ คุณวลัยพรก็ยังติดอยู่ที่สีหลายสีนั้นแหละ ใช่มั้ยคะ ถึงจะเป็นห้าสี เจ็ดสี ก็ไม่สนใจเลย
เพราะกว่าปัญญาจะรู้ว่าเป็นธรรมชาติหนึ่งเท่านั้นที่มีจริงๆ ปรากฏได้ทางตา จึงจะเริ่มละลายความไม่รู้ได้
ไม่นั้นก็ไม่มีทางละ ไปนั่งนับสี ไปคิดว่าสีต่างกันก็ไม่มีประโยชน์ ขณะนี้ก็มีสีไม่ใช่สีเดียว
แต่ไม่ว่าจะเป็นสีก็ตาม สีอื่นใดทั้งหมดนี้เป็นลักษณะของสภาพธรรมชนิดหนึ่ง ซึ่งปรากฏทางตา
ความเห็นถูกนี้จะทำให้ค่อยๆ ละลายความเป็นบุคคล เป็นสิ่งต่างๆได้
เพราะมีความรู้เพิ่มขึ้นในสิ่งที่ปรากฏทางตา ว่าเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏเท่านั้น มิฉะนั้นก็จะเป็นอนัตตาไม่ได้
ยังคงเป็นสิ่งที่หนึ่งสิ่งใดอยู่เสมอแต่ที่ละความ เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ก็เพราะความรู้เพิ่มขึ้น สีอะไรไม่สนใจเลย
เป็นแต่เพียงสิ่งที่ปรากฏทางตา กลั่นก็เหมือนกัน มีหลายกลั่น ไม่ใช่มีกลั่นเดียว
และไม่ว่าจะเป็นกลั่นอะไรที่ปรากฏ ก็แล้วแต่ปัจจัยของกลั่นนั้น กลั่นขณะก็ไม่ใช่กลั่นกุหลาบ
แต่ว่ากลั่นอื่นใดทั้งสี่ก็คือสภาพธรรมอย่างหนึ่งที่ปรากฏทางจุมก และสั้นมากด้วย ต้องให้รู้ถึงความสั้น
ความเกิดดับ

พันทิพา อาจารย์คะ การรู้สภาพธรรมว่าเป็นนามและรูป เราไม่จำเป็นจะต้องบอกตัวเองหรือว่าคิดเอานี้ นามะ
นีรูปะนะ คือ ปรากฏอย่างไรก็อย่างนั้น ใช่มั้ยคะ

สุจินต์ ความจริงก็คืออย่างนั้น แค่นี้ก็คิดไปเรื่อยๆ มีปัจจัยให้ อะไรเกิดก็เกิดทั้งนั้น ไม่ใช่เราจะตั้งกฎเกณฑ์
ไม่ใช่ที่เราไม่เอาละ เรื่องเดินจงกรมไม่ต้องเดิน ๑๕ นาที แต่เราจะมาตั้งกฎเกณฑ์
ว่าไม่ให้คิดต่อไปหรืออะไรอย่างนั้นก็ไม่ใช่ว่าสภาพธรรมเกิดเพราะเหตุปัจจัยแล้วเป็นจริงอย่างไร
หน้าที่ของสติเมื่อเกิดขึ้นก็คือระลึกถึงลักษณะที่เป็นสภาพนามธรรมขณะนั้น รู้ลักษณะที่เป็นรูปธรรมขณะนั้น
คือให้รู้ลักษณะที่เป็นนามหรือรูปแต่ละอย่างที่ปรากฏ

พันทิพา เพราะฉะนั้น ก็ไม่จำเป็นต้องไปจงใจทำอะไรให้มันเกิดขึ้นถ้าสติเกิดก็ระลึก

สุจินต์ สถิติปัญฐานไม่ใช่เป็นเรื่องทำ เป็นเรื่องเข้าใจ

บุษบงรำไพ กราบเรียนถามท่านอาจารย์ สติวิสุทธิกับจิตตวิสุทธินี้ ทราบมาว่าคือสิ่งที่เป็นไปกับสถิติปัญฐาน เรียนถามว่าได้แก่อะไร และต่างกันอย่างไร สติวิสุทธิกับจิตตวิสุทธิ

อดิศักดิ์ สติจะวิสุทธิเมื่อไร ถ้าสถิติปัญฐานไม่ระลึก สติไม่มีทางวิสุทธิเลย
สติของคุณบุษบงจะวิสุทธิก็เมื่อเกิดสถิติปัญฐาน จิตตวิสุทธิ คือ สมาริที่เกิดกับสถิติปัญฐาน

สุจินต์ ในรณินสูตร แสดงวิสุทธิเจ็ด ตามลำดับ เริ่มจากสติวิสุทธิแล้วก็ จิตตวิสุทธิ ทิณวิสุทธิ

ภิกษุ อ. หมายถึงว่า ระลึกไปในสติหรือ

สุจินต์ มิได้เข้ากะ หมายถึงขณะที่เป็นคุณบุษบงมีสติ กับขณะที่เป็นสติที่ไม่ใช่คุณบุษบง

บุษบงรำไพ มีตัวตนหรือคะ

สุจินต์ ถ้าสถิติปัญฐานไม่เกิด ก็คิดว่าคุณบุษบงมีสติ แต่ถ้าสถิติปัญฐานเกิด ไม่ใช่คุณบุษบง แม้เป็นสติที่ไม่ใช่คุณ

บุษบง นั้นวิสุทธิจากความเป็นตัวตน เพราะฉะนั้นสติวิสุทธิจึงเป็นสติใน ขณะเป็นสถิติปัญฐาน

ภิกษุ อ. อย่างเช่นขณะที่มีการวิริตเว้นการฆ่าสัตว์ เว้นการลักทรัพย์อะไรต่างๆ แล้วสติระลึกตรงนั้น
รู้ว่าเป็นสภาพธรรม

สุจินต์ สถิติปัญฐานเกิดขณะใด ขณะนั้นไม่ใช่ไม่มีสติ ขณะนั้นจะมีทั้งสติวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ แล้วจึงจะถึงทิณวิสุทธิ

ภิกษุ อ. ถ้าอย่างนั้นก็หมายถึงบุคคลที่มีสติและความเข้าใจเรื่องของสถิติปัญฐาน สติของเขาเป็น สติวิสุทธิ

สุจินต์ มิได้เข้ากะ ต้องคนละขณะ เพราะว่าปรกติธรรมดา เวลาที่สถิติปัญฐานไม่เกิด ก็เป็นคุณบุษบงที่มีสติ
ขณะนั้นจะเป็นสติวิสุทธิไม่ได้ แม้คุณบุษบงจะเข้าใจเรื่องสถิติปัญฐาน แต่ขณะใดก็ตามที่สถิติปัญฐานเกิด
ขณะนั้นไม่ใช่ปราศจากสติ ไม่ใช่ปราศจากสมาริ เพราะจิตตวิสุทธิ หมายถึงสมาริ ไม่ใช่หมายถึงจิตทั่วไป
มีสติวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ เพื่อที่จะถึงทิณวิสุทธิ ทิณวิสุทธิคือนามรูปปัจเจกญาณ

ภิกษุ อ. ที่นี้จะต่างกับอธิศีลอย่างไร โยม

สุจินต์ ไม่ต่างเจ้าค่ะ ท่านใช้คำหลายคำ เพราะเหตุว่าไตรสิกขาต้องสามอย่าง ไม่ใช่ขาดอย่างหนึ่งอย่างใด
คือมีพร้อมทั้งอริสัจ สิกขา อริจิตสิกขา อธิปัญญาสิกขา

ภิกษุ อ. ถ้าอย่างนั้น ขณะที่สติปัญญานเกิด แม้ไม่ได้ระลึกในเรื่องของวิรติ เจตนาในการงดเว้น ขณะนั้นก็ต้องมีศีล

สุจินต์ แน่แน่นอนเจ้าค่ะ จะกล่าวว่าขณะที่สติปัญญานเกิดไม่มีศีลไม่ได้เลย

ภิกษุ อ. ถ้าอย่างนั้นก็ไม่ใช่วิริติ แต่ควรจะหมายถึงหิริ โอตตัปปะ

สุจินต์ ไม่ได้หมายถึงวิริติเลย หมายถึง อินทริยสังวรศีล เพราะละเอียดกว่าศีลธรรมดา
เพียงจิตเป็นอกุศลนิดเดียวผู้ที่มีสติ สัมปชัญญะก็รู้ลักษณะที่เป็นอกุศลนั้นได้
ก่อนที่จะทุจริตจะเกิดซึ่งขณะนั้นทุจริตก็เกิดไม่ได้ เพราะเราไม่เผลอตัวเรา

ภิกษุ อ. คือแสดงโดยนัยของพระสูตรแล้วนี้ ไม่เข้าใจ เพราะแสดงว่าศีลวิสุทธิ หรือว่าอริสัจก็คือปาติโมกข์สังวร

สุจินต์ แสดงว่าเมื่อพูดถึงศีล ท่านกล่าวรวมศีลหมดทุกประเภท ผู้ฟังต้องรู้และเข้าใจได้ว่าแต่ละเรื่องนั้น
หมายถึงศีลประเภทใด

ภิกษุ อ. นี่ก็เลยสงสัยว่า สำหรับคนที่ไม่เข้าใจเรื่องสติปัญญานเลย แต่เขาพยายามรักษาศีลเคร่งครัด
แล้วจะไปวิสุทธิได้อย่างไร

สุจินต์ ไม่มีทางเลย เพราะว่าถ้าเป็นภิกษุก็จะเป็นเพียงปาติโมกข์สังวรศีล เท่านั้น ฉะนั้นเมื่อพูดถึงศีลวิสุทธิ
ก็จะไม่เว้นศีลอะไรเลย แต่จะวิสุทธิเมื่อสติปัญญานเกิด แล้วจึงจะถึงทิฐิวิสุทธิได้
เพราะศีลวิสุทธินั้นเป็นไปเพื่อถึงทิฐิ วิสุทธิเท่านั้น

วິระ ท่านอาจารย์ครับ ผู้ที่มีความสำรวมในตา ในหู ในจมูก ในลิ้น ในกาย และก็แม้กระทั่งทางใจนี้ด้วย
เป็นปุณฺณกก็สามารถจะมีศีลวิสุทธินี้ได้

สุจินต์ เมื่อสติปัญญานเกิดเท่านั้น เพราะว่าต้องอบรมเจริญปัญญาจากปุณฺณจนกว่าจะเป็นพระโสดาบัน

วິระ ก็หมายความว่าขณะที่สติปัญญานเกิด รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงแล้ว ก็ไม่ใช่คนนั้น เป็นเรื่องของธรรม

สุจินต์ ตลอดเวลานี้ก็คือธรรมหมด แต่ไม่รู้ จนกว่าสติจะระลึกจึงค่อยๆ รู้ขึ้น

วืระ สังวรศีล เท่านั้นเองใช้ใหม่ครับ ที่จะทำให้สละวิสุทธิ

สุจินต์ เวลาที่สติปัญฐานเกิดก็เป็นอินทรีย์สังวรศีล เพราะระลึกรู้สภาพธรรมทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

สุณาน อาจารย์คะ จะเรียนถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพธรรม คือ เมื่อที่ท่านอาจารย์บอกว่า
ขั้นการฟังเราก็คือว่าเป็นการอบรม

สุจินต์ ทำไมต้องถือด้วยคะ

สุณาน คือเป็นอย่างหนึ่งในการอบรม

สุจินต์ ถ้าไม่มีการฟัง จะสามารถเข้าใจเรื่องสติปัญฐานได้ไหม จะเข้าใจสภาพที่เป็นนามธรรมรูปธรรมได้ไหม
(ไม่ได้)

สุณาน แล้วถ้าในกรณีที่สติปัญฐานเกิดบ้างแล้ว แล้วเรามาใช้ปรีชาในการที่จะสงเคราะห์
และก็พิจารณาในธรรมนั้น ในแง่ของปรีชาว่าเป็นอะไรเป็นตัวไหน อะไรอย่างนี้
จะเกี่ยวเนื่องในการที่สติจะเกิดบ้างหรือเปล่าคะ

สุจินต์ ทำไมหวังล่ะคะ ไม่ต้องหวังอย่างนี้ได้ไหม เมื่อศึกษาธรรมมีความเข้าใจธรรม
ก็ให้เป็นสังขารขั้นปรับปรุงแต่งไป ไม่ต้องไปคิดกังวลอะไรเลย แต่ศึกษาพิจารณาให้เข้าใจเพิ่มขึ้น

สุณาน ความเข้าใจเพิ่มขึ้นแล้ว โดยส่วนตัวมักจะเอาปรีชาเข้ามาศึกษา

สุจินต์ นี่เป็นเรื่องความคิด ซึ่งทุกคนยับยั้งความคิดไม่ได้ แล้วแต่ใครจะคิดเรื่องอะไร ก็เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งสิ้น
ให้ทราบตามความเป็นจริงว่าขณะที่คิดนั้นก็สิ่งที่มีจริง

อรรถพ ท่านอาจารย์ครับ ผมขอเรียนถามว่า ในขณะที่สติปัญฐานเกิดถือได้ว่าเป็นสละวิสุทธิ
แต่ยังไม่ถึงนามรูปปริจเฉทญาณ

สุจินต์ ใครถือคะ

ภิกษุ อ. เป็น

อรรถนพ เป็นหรือครับ ขณะนั้นเป็นสฬวิสุทธินะครับ แต่ยังไม่ถึงทัญญูวิสุทธิ
นอกจากนั้นจะถือว่าเป็นวิสุทธิประการอื่นไหมครับ นอกเหนือจากจิตตวิสุทธิ

สุจินต์ วิสุทธิเจ็ด คือ สฬวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ ทัญญูวิสุทธิ ส่วนวิสุทธิอื่นก็ต้องเป็นไปตามลำดับ
ขณะที่สติปัญญาเกิด ศีลและ สมาธิเป็นวิสุทธิ แต่ยังไม่ใช่ทัญญูวิสุทธิ จนกว่าจะถึงนามรูปปริจเฉทญาณ
จึงจะเป็นทัญญูวิสุทธิ

อรรถนพ แล้วจิตตวิสุทธิล่ะครับ

สุจินต์ ได้แก่ออกกตาคาเจตสิกซึ่งเกิดกับสติปัญญา

อรรถนพ เพราะฉะนั้น ถ้าสติปัญญาเกิด ถือว่า...ขณะที่สติปัญญาเกิดเป็นสฬวิสุทธิและจิตตวิสุทธิอยู่แล้ว

สุจินต์ อะ เพื่อที่จะถึงทัญญูวิสุทธิ

อรรถนพ ทัญญูวิสุทธิเป็นวิสุทธิประการที่สาม เป็นรูปปริจเฉทญาณ

จารุพรรณ สฬวิสุทธิ ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นพระโสดาบัน

สุจินต์ ทัญญูวิสุทธิเป็นวิสุทธิที่ ๗ ยังไม่ใช่พระโสดาบัน

จารุพรรณ ที่นี้จะใช้คำนี้ต่อเมื่อเป็นพระโสดาบันใช่ไหมคะ

สุจินต์ ไม่ใช่ละ วิสุทธิมี ๗ ขั้น เริ่มตั้งแต่สฬวิสุทธิ จิตตวิสุทธิแล้วต่อจากนั้นจึงถึงทัญญูวิสุทธิ
ซึ่งเป็นนามรูปปริจเฉทญาณยังไม่ใช่พระโสดาบัน

จารุพรรณ อย่างนั้นคนที่กำลังอบรม ก็ใช้คำนี้ได้หรือคะ

สุจินต์ ไม่ใช่ใช้ จะใช้ทำไม สภาพธรรมเป็นจริงอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น

จารุพรรณ ที่นี้คำว่าวิสุทธิ ดูว่าเป็นความบริสุทธิ์

สุจินต์ ขึ้นไหนล่ะคะ บริสุทธิ์ขั้นที่ไม่มีตัวตน คือไม่มีตัวตนในขณะที่เป็นทฤษฎี วิสุทธิ เพราะสติกำลังรู้ชัด
ในลักษณะที่เป็นปรมัตถธรรมจริงๆ

จารุพรรณ เพราะฉะนั้น ใช้ตั้งแต่วิปัสสนาญาณที่หนึ่งเป็นต้นไป

สุจินต์ ไม่ใช่ละ วิปัสสนาญาณที่หนึ่ง คือวิสุทธิที่สาม คือทฤษฎีวิสุทธิ

จารุพรรณ เท่าที่ฟังมานี้ รู้สึกว่ามีจุดที่ยากอยู่สองจุด คือจุดที่หนึ่ง ระลึกรู้สภาพธรรม
กับคิดถึงเรื่องราวของสติปัญญา ซึ่งสองอย่างนี้ ใกล้เคียงกันมาก นี่จุดหนึ่ง
อีกจุดหนึ่งที่ยากคือว่าศึกษาแล้วเข้าใจเรื่องสติปัญญาแล้ว
แต่ทำอย่างไรจึงจะ โยงความเข้าใจนั้นมาเข้ากับชีวิตประจำวัน

อดิศักดิ์ เมื่อเข้าใจแล้ว ก็ไม่ยากอะไร

กฤษณา คุณจารุพรรณหมายถึงว่า โยงความเข้าใจจากศึกษาปริยัติมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ใช่ไหมคะ

จารุพรรณ การที่สติจะเกิดในชีวิตประจำวันนี่ เป็นจุดที่ยาก

กฤษณา ท่านอาจารย์ถามว่าโยงอะไร

จารุพรรณ โยงความรู้ที่เราได้

สุจินต์ ไม่ต้องโยงอะไรเลย ขณะที่กำลังเห็นนี้ ก็เป็นชีวิตประจำวันอยู่แล้ว

จารุพรรณ หมายถึงว่าเราเข้าใจแล้วในขั้นการศึกษา ที่นี้ในการที่จะเอาความรู้ที่ได้นั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน

สุจินต์ รู้แจ้งเดี๋ยวนี้ เป็นชีวิตประจำวัน กำลังฟังเรื่องนี้ ให้เข้าใจเรื่องนี้ให้ถูกต้องว่า ธรรมเป็นชีวิตประจำวัน
แยกไม่ได้เลย

กฤษณา หมายความว่า ปริยัติกับปฏิบัติไม่แยกกัน

สุจินต์ เราต้องเข้าใจให้ถูกว่า ศึกษาธรรมคือศึกษาสิ่งที่มีจริงในชีวิตประจำวันเดี๋ยวนี้

จารุพรรณ มันไม่ปรากฏเลขนะ

กฤษณา ในขณะที่มีสติขึ้นการฟัง แล้วเราไม่โยง ไม่ใช่ แต่เราน้อมความรู้ขึ้นมาเพื่อที่จะระลึก

สุจินต์ กำลังเห็นนี่เป็นชีวิตประจำวัน

จารุพรรณ ใช่ละ สติไม่เกิด เพราะว่าเราไม่ได้น้อมเอาที่เรารู้อยู่แล้วนี่ มา พิจารณาส่งที่อยู่ในชีวิตประจำวัน มันยากตรงนี้

กฤษณา ก็ท่านอาจารย์ เคยบรรยายคำว่า “น้อมไป”

สุจินต์ สติทำหน้าที่ของตัวเอง ไม่ใช่ตัวคนน้อมไป การฟังธรรมนั้นต้องฟังให้ละเอียดรอบคอบ อย่างเช่นสติระลึก ไม่ใช่เราจะทำสติ หรือเราจะเจริญสติ หรือเราจะให้สติเกิด เจริญสติก็รู้ว่าสติระลึกขณะใด ขณะใดหลงลืมสติ ฉะนั้นที่ว่าน้อมนั้น ไม่ใช่เราน้อม แต่สติกำลังระลึกถึงสภาพธรรมนั่นเอง เพื่อให้ปัญญาจะได้อบรมเจริญรู้ลักษณะของสภาพธรรมนั้น ตามความเป็นจริง

จารุพรรณ ที่นี้ ไม่ใช่คำว่าน้อม ไม่ใช่คำว่าโยง แต่ใช้คำว่าพิจารณา พิจารณาในชีวิตประจำวันนี่ยาก

สุจินต์ เดียวนี้เป็นชีวิตประจำวันวันหรือเปล่านั้น

จารุพรรณ แต่ที่นี้มันไม่พิจารณาสักอาจารย์

สุจินต์ ก็เพราะว่าไม่มีปัจจัยพอที่สติจะเกิด

จารุพรรณ ใหม่ๆ ที่ได้ฟังมาแล้วพอสมควร

สุจินต์ จนกว่าสติจะเกิด บังคับสติให้เกิดไม่ได้

จารุพรรณ ใช่ แต่ที่นี้อาจารย์คิดว่า ไม่ได้เป็นการเอาความรู้มาใช้หรือจะมาโยงตรงนี้

นิภัทร ถ้าเข้าใจจุดนี้ เราจะไม่ต้องน้อมอย่างที่ท่านอาจารย์ว่า เราจะไม่ต้องน้อม เราไม่ต้องใช้คำว่าน้อม เพราะสิ่งที่ปรากฏกับสภาพรู้ กำลังมีอยู่ในขณะนั้น

จารุพรรณ ถูกค่ะ แต่เหมือนกับว่าที่เราเรียนมานั้น ก็เลยกองอยู่ตรงที่เราเรียน คล้ายกับอย่างนั้น

ในความเป็นจริงนะ

ภิกษุ อ. เจริญพร ที่นี้โยมต้องการอย่างไร

จารุพรรณ ไม่ได้ต้องการอย่างไร อันนี้เป็นข้อสังเกต

ภิกษุ อ. ถ้าไม่ต้องการ ก็ไม่เดือดร้อน

จารุพรรณ ไม่ได้เดือดร้อน แต่นี่เป็นข้อสังเกต

ภิกษุ อ. เพราะว่าจริงๆ แล้ว ถ้าเราเข้าใจจากการศึกษาปริยัติจากการฟังเพียงพอแล้วนี่ จะรู้ได้เลยว่าถ้าสติเกิด ก็คือมีปัจจัยเพียงพอ เพียงพอแล้วนี่ จะรู้ได้เลยว่าสติเกิด ก็คือมีปัจจัยเพียงพอถ้าไม่เกิด ก็คือปัจจัยยังไม่เพียงพอ เพราะฉะนั้นความตื่นรู้ความต้องการ หรือว่าหาวิธีการ ตรงนี้จะไม่ให้หมัหมมาปฏิบัติ

จารุพรรณ ไม่ได้หาวิธีการ ไม่ได้ค้นอะไร แต่เป็นข้อสังเกตว่ามักเป็น
อย่างนั้น

สุจินต์ เป็นความคิดจะเชื่อมโยง ซึ่งความจริงแล้วไม่ควรมีความคิดจะเชื่อมโยง
แต่จะต้องเป็นการเข้าใจที่ถูกต้องว่าขณะนี้ เป็นสภาพธรรมและรู้ว่ารู้จักสภาพธรรมที่กำลังปรากฏโดยขั้นฟัง
หรือว่าโดยขั้นสติระลึกรู้ ซึ่งเราบังคับไม่ได้ ถ้าสติยังไม่เกิดก็แสดงว่าไม่มีปัจจัยพอที่สติจะระลึกได้ขณินี้
ทั้งๆที่กำลังฟังเรื่องเห็น ได้ยิน ฯลฯ ซึ่งก็เป็นชีวิตประจำวันทุกขณะ

ภิกษุ อ. เพราะฉะนั้นนี่นะ ถ้าโยมไม่อดทนในการที่จะฟัง และค่อยๆ หาเหตุผลอะไรไป โยมจะหาวิธีการโยง
ซึ่งจริงๆ แล้วสติไม่เกิด

จารุพรรณ ไม่ได้หาวิธีการโยงนะคะ พระคุณเจ้า ไม่ได้หาวิธีการ ไม่ได้หาวิธีการใดๆทั้งสิ้น
เป็นข้อสังเกตว่ามันยากในจุดนี้ แต่ไม่ได้พยายามว่าจะต้องไปโยงให้ได้ หรือว่าให้เกิดเยอะ
หรือว่าให้เกิดบ่อยอะไรแบบนี้ ไม่ได้มีความต้องการอย่างนั้น แต่เป็นข้อสังเกตเท่านั้น ว่าจุดนี้เป็นจุดที่ยาก

นิภัทร คือคุณจารุพรรณกำลังจะพูดว่า ความเข้าใจขั้นการฟัง ขั้นการศึกษากับความเข้าใจขั้นสติระลึกรู้ มันยาก
ความเข้าใจขั้นการฟังมันอาจจะไม่ยากเท่าไร แต่ความเข้าใจขั้นที่สติระลึกรู้เป็นธรรมดา ซึ่งยากแน่ๆ
สุจินต์ แต่ถ้าคุณจารุพรรณจะตัดคำว่าเชื่อมโยงออก ก็จะง่ายขึ้นคือไม่ต้องไปเชื่อมโยงให้เสียเวลา

กฤษฎณา ท่านอาจารย์หมายถึงว่า ทั้งปริยัติและปฏิบัติคืออันเดียวกันใช่ไหมคะ ไม่แยกกัน

สุจินต์ จะแยกอย่างไรคะ เพียงแต่ว่าสติไม่เกิดที่จะรู้ลักษณะจริงๆ เพียงแต่กำลังศึกษาเรื่องราว
ทั้งๆที่สภาพธรรมกำลังปรากฏ

กฤษฎณา ค่ะ กำลังศึกษาเรื่องราวโดยที่สติยังไม่เกิด แสดงว่าขณะนั้นมีแต่ปริยัติอย่างเดียว
ยังไม่เป็นอันเดียวกับการปฏิบัติ

สุจินต์ การเข้าใจเรื่องราวของสภาพธรรม แม้ว่าสภาพธรรมกำลังปรากฏ ก็เข้าใจเพียงเรื่องราวของสภาพธรรม
ยังไม่รู้จักลักษณะของสภาพธรรมจริงๆ

กฤษฎณา แล้วอย่างนี้ ปริยัติกับปฏิบัติจะเป็นอันเดียวกันอย่างไรคะ

สุจินต์ เป็นอันเดียวกันหมายความว่า ไม่ใช่ไปรู้เรื่องอื่น ไม่พยายามไปเอาเรื่องอื่นมา
แต่ให้รู้ว่าขณะนี้คือสภาพธรรมปรากฏ ใครปฏิบัติบ้าง สภาพธรรมปรากฏ
แต่ไม่รู้ว่าเป็นสภาพธรรมเพราะฉะนั้นเมื่อไม่รู้ก็ฟัง จนกระทั่งเข้าใจจริงๆ
เข้าใจเพิ่มขึ้นแล้วสติจึงระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ไม่ใช่ไปทำอย่างอื่น

กฤษฎณา ที่นี้มันไม่ระลึก

สุจินต์ ไม่ระลึก เพราะไม่มีปัจจัยให้ระลึก จนกว่าจะมีปัจจัยให้ระลึกเมื่อไหร่ สติก็เกิดระลึกเมื่อนั้น
ไม่ต้องไปคิดเรื่องเชื่อมโยงคิดเรื่องเชื่อมโยงแล้วสติก็ไม่เกิด

กฤษฎณา ที่นี้เมื่อไม่ระลึก ก็แสดงว่าเป็นปริยัติอย่างเดียวที่ศึกษา

สุจินต์ ค่อยๆ เข้าใจขึ้น ค่อยๆ เข้าใจขึ้น แล้วรู้ว่าศึกษาในเรื่องสิ่งที่กำลังปรากฏด้วย

กฤษฎณา แล้วปริยัติกับปฏิบัติจะเป็นอันเดียวกันเมื่อไรคะ

สุจินต์ ปริยัติ คือการรู้เรื่องของสภาพธรรม เป็นการรู้เรื่องตัวจริงของสภาพธรรม ไม่ใช่เรื่องอื่น
รู้เรื่องความจริงของสภาพธรรม แต่ยังไม่รู้จักตัวสภาพธรรมจริงๆ แต่เมื่อรู้จักลักษณะจริงๆ ของสภาพธรรม
ก็รู้ว่าเป็นเรื่องเดียวกับที่เรียน ไม่ใช่คนละเรื่อง

กฤษฎา ปรัชญากับปฏิบัติเป็นอันเดียวกันตรงนั้น

สุจินต์ แตกต่างกันได้แหละ แต่มีความเข้าใจที่ต่างกัน ความเข้าใจขั้นปฏิบัติไม่ใช่ขั้นปฏิบัติ แต่ต้องเป็นเรื่องเดียวกัน

จารุพรรณ อันนั้นเป็นข้อสังเกตข้อที่หนึ่ง ที่นี้ข้อสังเกตข้อที่สองก็คือว่าเรามักจะเข้าใจเรื่องราวของสติปัฏฐาน แล้วคิดถึงเรื่องราวสติปัฏฐานมากกว่าที่สติจะระลึก

สุจินต์ ไม่มีปัจจัยพอที่สติจะเกิด

จารุพรรณ เพราะว่าอะไร เพราะว่าเรายังฟังไม่พอ

สุจินต์ ยังไม่มีปัจจัยพอ

อดิศักดิ์ เข้าใจยังไม่พอ ภูมิยังไม่พอ

กฤษฎา ตามที่มีคนหลายๆคนเข้าใจอย่างที่ฉันเองก็เข้าใจว่า จะต้องศึกษาปรัชญาก่อน แล้วจึงจะเอาความเข้าใจปรัชญาไปปฏิบัติ

บุญบงราไฟ ขออนุญาตนิพนธ์คะ คือฉันก็เพิ่งจะเรียกว่าเป็นรุ่นน้อง ก็มีความเข้าใจอย่างนี้ว่า แต่เดิมนี่ ก่อนที่จะมาฟังพระธรรมนี้นะ ไม่ได้ทราบเลยว่าทางกายจะมีการระลึกได้ถึง 3 ลักษณะ แต่เมื่อได้มาศึกษาแล้ว ก็ได้ทราบว่า ทางกายจะรู้ เย็น-ร้อน อ่อน-แข็ง ไหว-ตึง ได้

จารุพรรณ ความรู้อันนี้ไม่ใช่สติปัฏฐาน

บุญบงราไฟ อันนี้ยังไม่ใช่สติปัฏฐานเลยคะ เป็นการพิจารณาโดยทั่วไป

นิภัทร ที่ที่ท่านอาจารย์ว่า ปรัชญาแยกกับปฏิบัติไม่ได้เลย ถ้าไปแยกเมื่อไร เราจะหลงทางทันทีเลย เพราะว่าปฏิบัตินี้ เมื่อสติปัฏฐานเกิด ไม่ใช่ระลึกเรื่องอื่น ระลึกรู้ธรรมที่เราเรียนนั่นแหละ มันทดสอบกันอยู่ในตัวว่าเราเข้าใจไหม ถ้าเป็นเรื่องอื่นแล้ว ก็ไม่ใช่สติปัฏฐาน เพราะว่าสิ่งที่เราได้ยินจริงๆ เมื่อก่อนนี้เราเป็นแต่เพียงจำได้ เราเป็นแต่เข้าใจ แต่พอสติเกิดระลึกขึ้น มันรู้ลักษณะอย่างที่เรารเรียนนั่นแหละ ลักษณะต่างๆของสภาพธรรมที่ปรากฏก็เหมือนอย่างที่เราเรียน ขณะที่สติระลึก มันตรงกันกับที่เราเรียน

จารุพรรณ นั้นลึกลับ การพิจารณาถือการน้อมเข้าสู่การรู้

นิภัทร จะใช้คำว่าน้อมหรือไม่น้อมอะไรก็อาจจะเย็นเยื่อ เราไม่จำเป็นต้องไปคิดว่าน้อม
มันจะทำให้เรามีตัวมีตนที่จะน้อมเอาโน่นมาน้อมเอานี้มา

อดิศักดิ์ หรือถ้าเรากลับมามีความรู้สึกอย่างนี้ ตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะประสูติขณะนั้นปริยัติยังไม่มี
ตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะออกบวชก็ไม่มีสภาพธรรมจริงๆมีอยู่แล้ว แต่ท่านยังค้นไม่พบ (ไม่รู้)
คือท่านยังไม่ได้ทรงแสดง ทรงบัญญัติได้ แม้กระทั่งพระปัจเจกพุทธเจ้า ท่านตรัสรู้แล้ว
ท่านก็ได้แสดงธรรมโดยละเอียดอย่างพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
เพราะท่านไม่ใช่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
และเมื่อเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว
ก็ให้เห็นความยากของการที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรม จึงไม่ทรงน้อมพระทัยที่จะแสดง ธรรมสั่งสอนเวไนยสัตว์
เพราะว่ามันยากจนครับ เมื่อมันยากก็ยืนยันว่ามันยากอยู่แล้ว

เริงชัย ความเห็นของผม ปริยัตินี้เหมือนแผนที่ ไข่มุกครับ แต่ว่า ปฏิบัติ ก็คือ การเจริญสติปัฏฐาน
ถ้ามีปริยัติอย่างเดียวไม่มีเจริญสติปัฏฐาน ก็ไม่สมบูรณ์ โอกาสบรรลุก็ไม่มี

อดิศักดิ์ ถ้าเราไปตั้งหลักเรียนพระอภิธรรม เรียนปริยัติล้วนๆอะไรต่ออะไรนี่
แล้วก็จะพยายามอย่างที่คุณจารุพรรณว่า โยอะไร มาที่นี่ มันจะยิ่งยาก ทั้งที่ในชีวิตประจำวัน อริยสัจ ความจริง
ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ที่เห็นแจ้ง ก็คือที่เห็นกันอยู่อย่างนี้ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ
ท่านก็ตรัสรู้สิ่งนี้ ท่านไม่ได้ตรัสรู้อย่างอื่นเลย ผมไม่ทราบว่าคุณถ้าเราไปจับปริยัติขึ้นมาแล้วเราไปเคร่งครัดทางนั้น
จะเกื้อกูลการอบรมเจริญปัญญาของพระองค์หรือไม่ ตั้งแต่เรียนโดยฟังท่านอาจารย์สุจินต์บรรยายมานี้ ใหม่ ๆ
นี่ไม่เอาละ พอฟังเรื่อง..พูดเรื่องจิต ผมก็ฟังเฉยๆ ไปอย่างนั้น ไม่ไม่เข้าใจ เพราะมันไม่คุ้นเคย
มันไม่สนิทสนมกันอะไรกันอย่างนี้ แต่พอฟังเรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ผมชอบตรงนี้ มันถูกกันแต่อย่างนี้แหละ
ส่วนปริยัติของผมนี้ตามมาทีหลัง เมื่อเรารู้ว่าชีวิตประจำวันเป็นอย่างไร สัจธรรมคืออะไร
สัจญาณที่ว่าปณฺณมฺเฐนํคณํเป็นอย่างไรแล้ว ทำให้เราอยากจะรู้สึกเข้าไป เข้าใจให้มากขึ้นๆ
ว่าสัจญาณนี้คืออะไร แล้วก็ ก็อย่างว่านี่แหละ ต้องอาศัยปริยัติที่เรียนอยู่ในชีวิตประจำวัน
ผมก็ได้เข้าใจเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน แล้วสติเริ่มระลึกอะไรต่ออะไร
ผมว่ามันก็ได้ประโยชน์ดีกว่าที่เราจะเอาแต่ปริยัติ ซึ่งหลายๆคนคงเห็นว่า
บางคนมุ่งไปปริยัติแล้วทั้งความสนใจที่จะฟังให้เข้าใจเรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี่ เดียวนี้ไม่เอาเลย
แล้วก็ไปคิดอะไรๆมา แล้วก็ปัญญาของเราเนี่ยนะ ศึกษาปริยัติเท่าไรๆ จะไม่จบ ไอ้โฮ
ผมต้องเป็นหนี้บุญคุณท่านอาจารย์อย่างมาก แม้แต่สติปัฏฐานสี่นี้ ผมอ่านเท่าไร เดียวนี้ก็ยังไม่ค่อยเข้าใจเท่าไร
แต่ที่ฟัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จะเข้าใจดีกว่า

ภิกษุ อ. เจริญพร ถ้าอย่างนั้นหมายความว่า สำหรับโยม การศึกษาปริยัตินี้ โยมคิดว่า ฟัง คือฟังก่อน แล้วควรศึกษาปริยัติทีหลัง หรือว่าอย่างไร

อดิศักดิ์ คือผมไม่ตั้งกฎตั้งเกณฑ์นะครับ ผมเอาเข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริงก่อน แล้วศึกษาส่วนอื่นตามปริยัติต่อไป คือเรายังไม่เข้าไปถึงพระไตรปิฎกก่อน แต่เข้าใจในสภาพธรรมก่อน แต่ก็ไม่ใช่ว่ากฎเกณฑ์นะครับ

กฤษณา หมายความว่าคุณอดิศักดิ์ปฏิบัติก่อน แล้วมาสอบให้ตรงกับปริยัติภายหลังอย่างนั้นใช่ไหมคะ

อดิศักดิ์ คือจะไปบอกว่าปฏิบัติก่อนก็ไม่ใช่ ฟังตามที่อาจารย์สอนเรื่องสภาพธรรม จะเรียกว่าอาจารย์สอนอะไร

กฤษณา ก็คุณอดิศักดิ์บอกว่าเอาความเข้าใจ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ก่อน เข้าใจสติปัญญาญาณก่อน แสดงว่าปฏิบัติก่อนแล้วมาเทียบกับพระไตรปิฎกซึ่งเป็นปริยัติ

ภิกษุ อ. เหมือนเจ้าชายสิทธัตถะ

อดิศักดิ์ ก็ไม่ใช่อย่างนั้น คือเราเข้าใจเรื่องของสังขารธรรมก่อน

ภิกษุ อ. คืออาตมาเข้าใจว่า เป็นเรื่องของอริยาสัจจจริงๆเลย ถ้าคนเขาไม่สามารถเข้าใจเรื่องของปริยัติได้ เขาก็ไม่สนใจ เป็นเรื่องของอริยาสัจจ

สุจินต์ แต่ ข้อสำคัญที่สุดคือต้องทราบจุดประสงค์ของการศึกษา อันนี้สำคัญมาก เพราะบางคนศึกษาพระอภิธรรม เพราะรู้ว่าเป็นปัญหาหนึ่งซึ่งเข้าใจยาก เป็นสิ่งที่ละเอียดควรเรียน ก็เลยทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับการศึกษาพระอภิธรรม เพราะเห็นว่า เป็นสิ่งที่ละเอียดที่ควรต้องเรียน แต่เขายังไม่เข้าใจจุดประสงค์ ว่าเขาเรียนทำไม แต่ถ้าเป็นผู้ที่เข้าใจจุดประสงค์ แม้แต่ในการฟังซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้คำว่าฟังพระอภิธรรมเลย ฟังอะไรก็ได้ที่เป็นธรรม ที่เป็นเรื่องจริง ที่เป็นสังขารธรรม เมื่อมีคนพูดเรื่องโลกะ ฟังแล้วรู้ว่าโลกะคือสภาพที่ติดข้อง ขณะนั้นกำลังมีโลกะใหม่ ในชีวิตประจำวันมีไหม คือฟังให้เข้าใจเรื่องสภาพธรรมที่มีจริงๆ ก่อนที่จะไปรู้ชื่อนี้เป็นเจตสิก เป็นอกุศลเจตสิก มีจำนวนเท่าไร แต่ว่าเวลาที่ฟังนั้นฟังธรรม คือฟังเรื่องสภาพธรรมที่มีจริงๆให้เข้าใจ และเมื่อเข้าใจแล้วก็รู้ว่าสิ่งที่เขาได้ยินได้ฟังก็ยังน้อย เพราะเหตุว่าอภิธรรมนั้น อกิคือละเอียดยิ่ง แม้แต่เรื่องจิตก็ไม่แสดงเพียงแต่จิตเห็น แต่แสดงว่า เมื่อจิตเห็นดับไปแล้ว จิตอะไรเกิดสืบต่อ แสดงว่าเมื่อโลกะเกิดกับจิตใดจิตนั้นก็เป็นโลกมูลจิต คือเป็นจิตที่ประกอบด้วยโลกะ ซึ่งความจริงแล้ว

การเข้าใจธรรมได้นั้นต้องอาศัยการไตร่ตรอง ไม่ใช่เพียงแค่ฟังเฉยๆ อย่างฟังเรื่องจิตว่าจิตเป็นธาตุรู้ เป็นสภาพรู้ และ โลกมูลจิต เป็นจิตที่มีโลกเจตสิกเกิดร่วมด้วย ถ้าเป็นผู้ที่พิจารณาจริงๆ ก็จะรู้ความต่างกันของจิตที่ไม่มีโลภะและจิตที่มีโลภะเกิดร่วมด้วยจิตต้องเป็นสภาพรู้หรือเป็นธาตุรู้ ไม่ว่าจิตจะเกิดที่ไหน บนสวรรค์ ในมนุษย์ หรือว่าในอบายภูมิก็ตาม จิตนั้นๆ ก็เป็นธาตุรู้เป็นสภาพรู้ ลักษณะของจิตต่างกับเจตสิก ในขณะที่จิตเกิดขึ้นนั้นมีเจตสิกเกิดร่วมด้วย ขณะที่โลภะเกิดขึ้น ก็เกิดกับจิต ขณะนั้นไม่ปราศจากจิต แต่โลภะเป็นสภาพธรรมอีกอย่างหนึ่งซึ่งไม่ใช่จิตแต่เกิดกับจิต โลภะเป็นเจตสิก ไม่ใช่จิต โลภะเป็นสภาพธรรมที่ติดข้อง ซึ่งจะพิจารณารู้ได้ในชีวิตประจำวันจริงๆ รู้ว่าชอบอะไรบ้าง ติดข้องอะไรบ้าง ติดน้ำชา กาแฟ หรืออะไรก็ได้ นี่แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ฟังธรรมเข้าใจ เริ่มเข้าใจธรรมในชีวิตจริงๆ และรู้ด้วยว่า ถ้าไม่ศึกษาให้ละเอียดขึ้น ก็ละความเป็นตัวตนไม่ได้

เพราะฉะนั้นที่ศึกษาธรรมนั้นก็เพื่อให้เข้าใจความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมซึ่งเขาได้ฟัง และแม้จะได้ฟังว่าจิตเป็นอนัตตา และจิตมีหลายชนิด ได้ฟังอย่างนี้บ่อยๆ แต่ก็ยังไม่ประจักษ์แจ้งในลักษณะของจิตจริงๆ แม้ว่าในขณะที่มีจิตเกิดดับสลับต่ออยู่เรื่อยๆ เพราะฉะนั้นจึงต้องอาศัยการฟังละเอียดขึ้น ละเอียดขึ้น จึงจะทำให้ค่อยๆ เข้าใจความเป็นอนัตตาของจิตเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเกื้อกูลเวลาที่สติปัญญาเกิด ทำให้มีปัญญาที่เกิดจากการฟัง และสะสมความเข้าใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

เป็นคุณสมบัติกลับไปจนคมพร้อมที่จะเห็นแจ้งในความไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ตัวเรา

ในขณะที่สติระลึกลักษณะที่เป็นปรมาณู แต่ถ้ามองฟังน้อย ความเข้าใจสภาพธรรมมีน้อย แม้สติระลึกรู้ปัญญาก็ไม่คมพอที่จะละความเป็นตัวตนได้ ฉะนั้นจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องฟังและศึกษาเพิ่มขึ้น เมื่อศึกษามากขึ้น เข้าใจมากขึ้นก็ไม่ใช่เข้าใจเรื่องอื่น ก็เรื่องธรรมจากขั้นต้นที่ได้ฟังเรื่อง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นั้นเอง ในครั้งพุทธกาล เมื่อมีผู้ไปเฝ้าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงแสดงพระธรรมสั้นๆ แต่ผู้นั้นก็เข้าใจได้ รู้ความจริงได้ เพราะว่าเขาอบรมสะสมปัญญามากแล้ว

เมื่อพูดถึงสิ่งที่กำลังปรากฏทางตากับสภาพเห็น ก็สามารถที่จะประจักษ์ได้เลย เพราะสะสมความรู้ ความเข้าใจสภาพธรรมมาเพียงพอแล้ว ไม่ใช่เพียงจำได้ว่ามีจิตที่ดวง มีเจตสิกอะไรเกิดร่วมกับจิตใดบ้าง แต่เข้าใจจรด คือลักษณะของสภาพธรรมแต่ละอย่างตามที่ได้ฟัง

โดยสะสมการระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมนั้นๆ

ในขณะที่สติปัญญาเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมแต่ละอย่าง ในครั้งพุทธกาล ผู้ที่ไม่ใช่อุคคฆฏิตัญญูบุคคล ไม่ใช่วิปจิตัญญูบุคคลแม้เป็นภิกษุ ฟังพระธรรมและอบรมเจริญสติปัญญา ๒๐, ๓๐, ๖๐ ปี จนกระทั่งท่านสิ้นชีวิตไปแล้วจึงได้บรรลุมรรคผลในชาติต่อไปก็มี นี่ก็แสดงให้เห็นว่า แต่ละคนนั้น ไม่ใช่สะสมความเข้าใจเพียงเรื่องจิต เจตสิก รูปเท่านั้น แต่ศึกษาและพิจารณาไปด้วย

จึงจะทำให้เห็นความเป็นอนัตตายิ่งขึ้น เช่นกำลังเห็นเดี๋ยวนี้ รู้ว่าเป็นจิตเห็น แต่ถ้าไม่ศึกษาปฏิบัติ ก็ไม่ทราบเลยว่าก่อนจิตเห็นจะเกิดนั้น ต้องเป็นภวังคจิต และเมื่อภวังคจิตดับแล้ว จิตเห็นก็ยังเกิดไม่ได้

ยังต้องมีปัญจทวารวัชชนจิตเกิดก่อน เพียงเท่านั้นก็เกื้อกูลที่จะเห็นความเป็นอนัตตาว่า ไม่เกิดก่อน เพียงเท่านั้นก็เกื้อกูลที่จะเห็นความเป็นอนัตตาว่า ไม่เกิดก่อน เพียงเท่านั้นก็เกื้อกูลที่จะเห็นความเป็นอนัตตาว่า ไม่มีใครบังคับ เป็นไปตามปัจจัย โดยอนันตรปัจจัย สมนันตรปัจจัย ยิ่งฟังและพิจารณาพระธรรม

ก็เข้าใจลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏเพิ่มขึ้น ก็ต้องเข้าใจจุดประสงค์จริงๆ ของการศึกษา
ปริยัติกับปฏิบัติจริงจะไม่ต่างกัน ไม่ใช่ว่าพอศึกษาอย่างนี้ ก็ไปเข้าห้องกรรมฐาน
แล้วก็ไปนั่งจนกระทั่งเกิดทุกข์เวทนาหรืออะไรอย่างนั้น

อดิศักดิ์ คุณบุญบงครับ เทปม้วนนี้ถอดเทปให้ท่าน ถอดออกมาเป็นตัวหนังสือด้วย เพราะว่าเป็นประโยชน์มาก

วลัยพร ความเป็นปฏิภาณเป็นปรมาัตถธรรมหรือบัญญัติธรรม และเป็นอารมณ์ของสติปัญญาได้หรือไม่คะ

สุจินต์ ถ้าจะเป็นสติปัญญาต้องมีปรมาัตถเป็นอารมณ์

อดิศักดิ์ คุณอรณพพุดแล้วผมก็ฟัง ที่นี้ผมอยากให้คุณพูดอย่างที่ พูดกับผมเมื่อคืนนี้ด้วย เพราะเป็นประโยชน์

อรณพ คืออย่างที่เข้าใจกันว่า ด้วยความเกื้อกูลสูงค่าที่ท่านอาจารย์ได้กรุณาอธิบายธรรมทั้งหลาย
ยกตัวอย่างเช่นคุณอดิศักดิ์ ไม่ใช่ว่าจะปฏิบัติก่อน โดยที่ไม่ได้ศึกษาปริยัติ แต่เป็นการเรียนปริยัติ
ในแนวที่เป็นการปฏิบัติจากการเกื้อกูลของท่านอาจารย์ซึ่งทำให้เราเริ่มศึกษาใหม่ๆ ซึ่งปัญญาน้อยมาก
สามารถที่จะได้รับฟัง เข้าใจในแนวทางปฏิบัติ โดยจริงๆ แล้วก็คือการศึกษาศาสนาปริยัติ
เพียงแต่ว่าไม่ได้ศึกษาเป็นรูปแบบหรือแบบในตำราและมีหนังสือที่ตรงคือท่านอาจารย์จะคอยชี้วัดอุปสรรคที่ถูก
ต้องด้วย คือเป็นการเกื้อกูล ให้เป็นปัจจัยที่จะให้ค่อยๆ รู้สภาพธรรมได้
แล้วก็จะเห็นประโยชน์ของการศึกษาพระธรรม คืออภิธรรมที่จะศึกษาให้ละเอียดขึ้น เชื่อว่าคุณอดิศักดิ์และใครๆ
คงจะไม่ถือเป็นแบบอย่างว่าให้ปฏิบัติก่อนเลย แล้วมาศึกษาพระอภิธรรมภายหลัง

ทศพร มานะนี่ เป็นหนึ่งในธรรมะที่ทำให้เป็นเครื่องเน้นย้ำ นอกจากค้นหาและทวิญญู
ผมได้เคยสนทนากับท่านพันเอกธงชัย พุดถึงมานะ ท่านกล่าวว่า การศึกษาการค้นคว้ามากมายนี้ ก็ให้ระวังเรื่องมานะ
ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะว่าเราศึกษามากๆ อย่างนั้น ก็ทำให้เกิดมีความสำคัญผิดว่าเรารู้มาก
หรือว่ามีความสำคัญตนว่าเก่งกว่าคนอื่น

สุจินต์ คือแต่ละคนต้องรู้จักกิเลสของตนเอง อย่างคุณธงชัยก็รู้จักกิเลสของคุณธงชัย
คุณทศพรก็รู้จักกิเลสของคุณทศพร ดิฉันเองก็รู้จักกิเลสของดิฉัน ใครก็ตามต้องรู้จักกิเลสของตนเอง
เพราะฉะนั้นแต่ละคนก็ต้องทราบว่า มานะของตนนั้นเนื่องจากอะไร เพราะว่าผู้ที่ระดับมานะได้คือพระอรหันต์
แต่การศึกษา ธรรมสำหรับบางคนนั้นศึกษาแบบงูพิษ คือเพื่อต้องการที่จะเก่งกว่า หรือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้มาก
แต่ถ้าเราศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจธรรม เพื่อไม่เป็นเหตุให้เราเกิดมานะ เพราะว่ายิ่งศึกษาตัวเรายิ่งเล็กลง
นี่คือประโยชน์จริงๆ เพราะว่า การฟังธรรมไม่ใช่ฟังแล้วไม่ประพฤติปฏิบัติตาม ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นก็ไม่ใช่ว่า
แต่เป็นเพียงได้ยิน เมื่อฟังพิจารณาเข้าใจแล้วปัญญาที่เกิดขึ้นจะค่อยๆ ปรุงแต่งสภาพธรรมฝ่ายกุศล แล้วแต่ว่า

เมื่อเห็นโทษของอกุศลประเภทใด ก็จะค่อยๆลดคลายอกุศลประเภทนั้น แต่ว่าจุดประสงค์ของการศึกษารธรรม คือ เพื่อรู้ แล้วละ ความเป็นตัวตน และละกิเลสทั้งหมดด้วย แต่ว่าก่อนที่จะละกิเลสอื่นได้ ก็ต้องละความเป็นตัวตนก่อน เพราะฉะนั้นผู้ใดยังศึกษาแล้ว ก็จะยิ่งเสียดายเสียตัว เป็นผู้ที่เลี้กลง เลี้กลง จนกระทั่งไม่มีตัวตนเลย นั่นคือผู้ซึ่งรู้จุดประสงค์ของการศึกษา ประพฤติปฏิบัติตามที่ได้ศึกษาด้วย แต่ว่าถ้าศึกษาแล้วมีความสำคัญว่า เรารู้มาก เราเก่ง เราเป็นครู เราเป็นอาจารย์ เรามีคนนับหน้าถือตา นั่นก็คือผู้ซึ่งไม่ได้เข้าใจจริงๆ ว่าศึกษาเพื่อที่จะละความไม่รู้ เพื่อดับกิเลสทั้งหลายให้หมดสิ้นเป็นสมุจเฉต

วีระ ขออนุญาตนะครับ ความมั่นคงในกุศล ความมั่นคงในการที่จะศึกษา เพื่อจะเข้าใจในพระสัทธรรมยิ่งขึ้นนั้น จะมีความมั่นคงขนาดไหนครับ ที่ผมถามนี้ ก็คือว่าผมเห็นทุกท่านก็มานั่งอยู่เสมอ ถึงแม้ว่าจะมีบางท่านกล่าวว่า สติปัญฐานก็ไม่เคยเกิดเลยหรือว่าเกิดเพียงเล็กน้อย แต่ว่าจำเป็นหรือไม่ครับที่จะต้องถึงขั้นเจริญสติปัญฐานจนกระทั่งมีสติเกิดระลึกรู้ได้แล้วถึงจะมีความมั่นคงที่จะมาฟังพระธรรมนี้ จำเป็นไหมครับ

สุจินต์ คุณนิภัทร พูดเรื่องที่ฟังซึ่งเป็นโลกียะและที่เป็นโลกุตระระ คือโลกีย
สรณคมนักกับโลกุตระสรณคมนั้นให้คุณวีระฟังด้วย

นิภัทร โลภียสรณคมนั้น เป็นสรณคมของปุถุชนที่นับถือพระพุทธศาสนาปฏิญาณตนนับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง

สุจินต์ ไม่มั่นคงเท่ากับโลกุตระสรณคมนั้น เพราะโลกุตระสรณคมนั้น นั้น ถึงด้วยการรู้แจ้งอริยสัจจธรรม

วีระ คือ นั่นเป็นการถึงด้วยโลกุตระธรรม แต่ขณะนี้เรามีความมั่นคงของชาวพุทธที่จะเจริญกุศล คือมาสนทนาธรรมในสถานที่นี้ทุกเสาร์ พยายามที่จะไม่ขาดกันแบบนี้
ขณะนี้มีความมั่นคงที่เป็นโลกียะใช่มั้ยครับ

สุจินต์ สมัยหนึ่ง ซึ่งประมาณสัก ๒๐ ปีก่อนนี้กระมังคะ ทุกคนคงจะได้ยินชื่อพระภิกษุองค์กฤษทันทหนึ่ง เป็นภิกษุที่มีชื่อเสียง มีผู้คนศรัทธามากในสมัยนั้น
ท่านเขียนหนังสือธรรมไว้หลายเล่มแต่ขณะนี้ท่านเปลี่ยนจากภิกษุเถรวาทก็ไปเป็นพระภิกษุมหายาน

ภิกษุ อ. สอนเรื่องสติปัญฐานด้วยหรือเปล่า

สุจินต์ ไม่มีความเข้าใจเรื่องสติปัญฐานแน่นอนค่ะ

วีระ ถ้างั้นก็หมายความว่า ถึงแม้พวกเราขณะนี้ ก็มีโอกาที่จะไม่มั่นคง (ไม่แน่นอน)

นิภัทร เรายังเป็นปุถุชนอยู่ สรรคมนตรีของเรานี้ก็ไม่มั่นคง เราอาจจะเปลี่ยนไปเป็นลัทธิอื่นอะไรก็ได้ ไม่แน่นอน เพราะว่าความคิดจิตใจของเรายังเปลี่ยนแปลงไปได้ตามอารมณ์ ตามกระแสของโลก ตราบใดที่ยังไม่เป็นโลกุตตรสรณคมน์ ก็ยังต้องมีโอกาสที่เป็นอย่างอื่นได้

สุจินต์ ก่อข้าพเจ้าคิดเสียดยะไรนะ เพราะความจริงแล้วนี้ ถ้าได้ มีความเข้าใจธรรม รู้ว่าขณะนี้ เป็นธรรม และพระธรรมที่ทรงแสดงก็เป็นเรื่องของธรรมที่มีจริงๆ แล้วเวลาที่ฟังไปก็พิจารณาพิสูจน์ไป ว่าเป็นสิ่งที่จริงตามที่ทรงแสดง และหนทางที่จะอบรมเจริญปัญญา ก็มี และเมื่อเป็นผู้ที่อบรมเจริญหนทางนั้นวันหนึ่งก็ต้องถึง เพราะฉะนั้นเราก็จะไม่เห็นผิดไป ถ้ามีความมั่นคงจริงๆ โดยที่ถ้าไม่คิดว่าจะต้องการผลเร็ว หรือว่าจะต้องไปเร่งรัด หรือว่าจะต้องไปทำอย่างอื่น แต่รู้ว่าเป็นเรื่องของจิรกาลภาวา ก็จะเห็นจริงๆ ว่าขณะนี้ สภาพธรรมที่กำลังปรากฏ เป็นธาตุทั้งนั้น และเป็นสภาพธรรมที่ไม่เที่ยงเกิดขึ้นแล้วดับไป เพราะว่าถ้าเห็นไม่ดับได้อันก็เกิดขึ้นไม่ได้เลย นี่เป็นขั้นความเข้าใจซึ่งจะต้องถึงการประจักษ์ชัด แต่จะต้องเป็นไปตามลำดับขั้นของปัญญาที่อบรม เพราะฉะนั้นก็ไม่มีพยายามจะไปทำอย่างอื่นหรือหาวิธีอื่น นอกจากรู้ว่าจะต้องสะสมปัญญาความรู้ความเข้าใจจากการฟัง และเมื่อสติระลึกลักษณะของสภาพธรรมใด ปัญญา ก็จะค่อยๆ รู้ขึ้น ผู้นั้นก็จะรู้ด้วยตัวเองว่า ปัญญา รู้หรือยังไม่รู้ หรือค่อยๆ รู้ หรือนานๆ แล้วก็รู้อย่างบางๆ เบบๆ แล้วก็ค่อยๆ รู้จริงๆ ทีละเล็กทีละน้อยนี้เป็นหนทางละความต้องการ ละความเนิ่นช้า มิฉะนั้น โลกจะเข้ามาทันทีโดยที่ไม่รู้ตัว คือ พยายามหาทางอื่น

วีระ ความต้องการของโลกที่พยายามจะหาทางอื่นนี้ คงจะเป็นธรรมที่ไม่เกื้อกูล

สุจินต์ ถ้าใช้ศัพท์ ก็เป็น สลัปปตปราคายกัณเณนเอง

วีระ คำถามก็คือว่า ธรรมอะไรที่ทำให้ผู้เจริญสติปัญญานไม่หวั่นไหวต่อไป

สุจินต์ ความรู้ถูกต้องตามความเป็นจริง ฉะนั้นมรรคมองค์แปดจึง ไม่ขาดสัมมาทิฐิเลย ใครจะชวนไปทำอะไรอื่นก็ไม่ทำ ทำไม่ได้ แต่ถ้าใครชวนก็ไปทำ นั่นคือหวั่นไหว

วีระ ถ้างั้น โลกุตตรสรณคมน์นี้เป็นอย่างไร

นิภัทร โลกุตตรสรณคมน์ คือสรณคมน์ของพระอริยบุคคล

วืระ ต้องเป็นพระอริยบุคคลแล้ว

นิกัทร เป็นพระอริยบุคคลแล้ว ไม่เปลี่ยนศาสดาอีก

สุจินต์ หนทางที่จะทำให้ถึงโลกุตตรธรรมคนไม่ใช่นานทางอื่น เป็นผู้ที่มั่นคงในหนทางนี้
แม้ว่าจะยังไม่ถึงก็อดทนอบรมเจริญไปจนกว่าจะถึงเมื่อไหร่ก็หมดความสงสัย ดับความสงสัย
ความไม่รู้ในสภาพธรรมที่เป็น
อริยสัจจะ

วืระ ค่อยๆ มีปัญญาเป็นทิววิสุทธิไปตามลำดับ แต่ในขณะนั้นที่มีสติปัญญาก่อเกิดขึ้นระลึกรู้ได้
ก็ไม่แน่ว่าจะหวั่นไหวได้ใช่ไหมครับ

สุจินต์ ก็แล้วแต่บุคคลนั้น ที่จะเป็นผู้ที่ใครชวนให้ทำอย่างอื่นแล้วทำหรือ มิฉะนั้นก็มักจะถามว่าทำอย่างไร
วิธีลัดมีไหม นั่นคือผู้ที่ไม่มั่นคง

นิกัทร จริงๆ แล้วนะ คุณวืระ ความรู้ความเข้าใจของเรา ที่เราศึกษาเล่าเรียนตามที่ท่านอาจารย์ท่านแนะนำ
ก็ยังเป็นความรู้ความเข้าใจที่ยังไม่มั่นคงพอ สำหรับตัวผม เมื่อวันที่ ๒๕ นี้
พรรคพวกเขาชวนไปทอดผ้าป่าขอนแก่น ตรงกับวันวิสาขะเมื่อวานนี้แหละ แต่จะต้องเดินทางวันที่ ๓๐
จะไปได้ไหม จะได้จองตัวไว้เลย ว่า ๑-๒-๓ อะไรอย่างนี้ ผมเกือบจะรับปากเขาแล้ว แต่ผมมานึกดูว่า วันที่ ๑ นี้
อาจารย์ก็จะมานี่นี้ ไม่ได้หรอก ทอดผ้าป่ากับฟังธรรม ผมฟังธรรมก่อน ผมก็เลยบอก ว่าสุขภาพไม่ค่อยดีเลยตอนนี้
ไม่ได้มูสาณะ เราไม่ได้มูสา เพราะว่ามันจะต้องนั่งไปในรถ

อดิศักดิ์ ทุกปีคุณไป คุณไม่เคยขาดเลย

นิกัทร เพราะฉะนั้น ผมถึงบอกว่าที่เราไป เราคิดจะถือกุศลเพื่อนฝูงแต่เปล่า เขากลับเห็นเราเป็นตัวตลก
เพราะว่าที่เราพูดนะ เขาบอกผมว่าฟังไม่เข้าใจ พุทธธรรมยังไม่เป็น ฟังไม่เข้าใจ ไม่รู้เอาเรื่องอะไรมาพูด
ก็มันจะเป็นได้ไง ผมฟังมาตั้งแต่ ๓๐ ปีแล้ว ผมยังแค่นี้ ผมบอกผมยังได้ไม่บรรลุธรรมผล
แล้วจะให้ผมพูดให้คุณบรรลุธรรมผลได้อย่างไร เพราะว่าธรรมจริงๆ ผมก็ยังไม่เคยประจักษ์
เป็นแต่เพียงความรู้ความเข้าใจเล็กน้อยก็ไม่รู้ละ แต่ผมเชื่อมั่นแน่นอนเหลือเกินว่า
ถ้าผู้ใดสอนธรรมเรื่องให้เข้าใจธรรมทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ได้ เราจะต้องรับฟัง
หรือมีความเคารพนับถือผู้นั้นว่าผู้นั้นสามารถจะแนะนำเราในทางที่ถูกต้องได้ ถ้าหากปฏิบัติเรื่องตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ ว่าไม่จำเป็น ไม่ต้องศึกษา ไม่ต้องรู้ ให้นั่งอย่างเดียว
ให้เจริญอะไรก็ตามอย่างเดียวแล้วจะรู้เองอย่าไปเชื่อเป็นอันขาดครับ อย่าไปเชื่อเป็นอันขาด

เพราะว่าไม่ใช่แนวทางที่พุทธองค์ทรงสอนไว้ดูใน สังยุตตนิกายสผายตนวรรค ทั้งวรรคเลขาภิบาล มีแต่ เรื่องดา หู จมูก ลิ้น กาย ทั้งนี้เลข ไม่มีนอกเหนือเป็นอย่างอื่น นี่เฉพาะในวรรคดีขานะ ยังมีกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นจะปฏิเสธ ได้อย่างไร เพราะความจริงอยู่ที่นี้ ทุกคนที่มาที่นี่ ก็เพื่อมาศึกษาธรรมในแนวทางที่จะแก้ทุกข์แก้สติปัญญาของเรา เราต้องอดทนนะครับ ต้องอดทน ไม่ใช่วันสองวันจะรู้ได้ อย่างคุณอดิศักดิ์ของพุดอยู่เสมอ เรื่องจับด้ามมีดนี้ ไม่ได้เอามาพุดเล่นๆนะ มีในพระสูตร เพราะฉะนั้นเราก็ต้องนึกถึงเรื่องนี้ มันจะเข้าใจยากไปบ้าง เข้าไปบ้างอะไรบ้างก็อย่าทอดทิ้ง

กฤษณา จะเรียนถามว่า ไม่ทราบว่ามีใครมีปัญหาเรื่องความมั่นคงต่อหรือเปล่าคะ

วีระ ขออีกนิดเดียว ถือเป็นปัญหาที่กระผมใคร่อยากจะเรียนถามที่จริงมันก็ไม่ใช่ว่าเรื่อง ของกระผมเอง แต่เป็นเรื่องที่อยากจะรู้คนอื่น ซึ่งเป็นเรื่องผัดผ่อนอนัน ที่นี้เราพอจะมีโอกาสพิจารณาได้ไหมครับว่า ใครละที่มั่นคง

สุจินต์ ทำไมต้องไปรู้คนอื่น

บุษบงราไพ ตัวเองล่ะรู้ตัวเอง ตัวคุณเองมั่นคงหรือเปล่า

อดิศักดิ์ คืออย่างนี้นะครับ เรื่องมั่นคงนี่ก็จะต้องอย่างที่ว่า คือต้องเป็นพระ โสดาบันแล้ว จึงเป็นอจลัตถาไม่คลอนแคลนไม่เปลี่ยนศาสนา ที่นี้จะกลับมาตอบคำถามของคุณกฤษณานิพนธ์ว่าผมนี้เรียนปฏิบัติก่อนนะ แล้วจึงเรียนปริยัติ

กฤษณา คุณอรรถนพ พุดให้ฟังแล้ว ไม่ทราบว่าตรงกับคุณอดิศักดิ์หรือเปล่า

อดิศักดิ์ ก็มีบางอันตรงกัน แต่ที่นี้จริงๆแล้วนี้ ผมอยากจะเรียนให้ทราบคือบางทีก็ไม่อยากพุด พุดมากตรงเกินไป เดี่ยวท่านอาจารย์ก็จะหาว่า...อีก ที่นี้ก็เอาเฉพาะที่ว่าที่เห็นๆอยู่ ผมมีเพื่อนคนหนึ่งเรียนตรงกับผม และสนทนาร่วมกับผม แต่ก็ไม่เชิงเป็นเพื่อนสนิท คือคุณบุตร สาวชื่อนี้ะ ผมพบครั้งแรกที่ติศกาศการศึกษา เมื่อพบกันก็บอกว่าคุณสนใจธรรมแนวท่านอาจารย์พุดนี้ คุณสนใจมากไหม เขาบอกว่าไม่เคยมี ไม่เคยได้ยิน สิ่งที่ปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ผมก็ฟัง เอ๊ะ ที่พุดเรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี่ เขาก็ไม่เคยได้ยินที่ไหนเหมือนกัน นี่เป็นความรู้สึกที่ตรงกัน คือมีอหังการ ล้นทะ เรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แล้วจริงๆ ตอนที่ท่านอาจารย์บรรยายใหม่นี้ ท่านก็พยายามเอาโพธิปักขิยธรรมมาแสดงทั้งหมด โพชนกก็เจ็ด สัมมปธาน อะไรต่ออะไร ท่านก็ไม่สามารถจะพุดได้ในครึ่งชั่วโมง หรือชั่วโมงเดียว แต่ท่านจะพุดเรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี่มากที่สุด ตอนนั้นผมยังไม่มีความรู้ที่จะมาเปรียบเทียบกับพระไตรปิฎกหรือครับไม่บังอาจ ไม่มีปัญญามาเปรียบเทียบกับพระไตรปิฎกหรือแต่ฟังแล้วเห็นประโยชน์ตรงกัน

กฤษณา หมายถึงว่าคุณอดิศักดิ์เริ่มเรียนธรรมนี้ 'ไม่ได้'ไปเรียนอภิธรรมตามหลักสูตรตามระบบในการเรียนแบบระบบ

อดิศักดิ์ ไม่มีเลข ก็เริ่มต้น ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

กฤษณา ก็เริ่มมาฟังท่านอาจารย์

อดิศักดิ์ คือเริ่ม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ คุยกับคุณบุตร สาวยัง ท่านก็ตรงกับผมตรงนี้แหละ
นิภัทร ที่นี้หลักปริยัติในแนวปฏิบัติ เขาก็เรียกว่าปริยัติเหมือนกันอย่างประวัติท่านพระจกขุนาล ท่านบวชเมื่อแก่
เมื่อบวชไป แล้วท่านก็กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า ฐะในพระศาสนามีเท่าไร พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า มี ๒ อย่าง
คั่นฐะกับวิปัสสนาฐะ คั่นฐะก็คือเรียนพระไตรปิฎกให้แตกฉาน ในพระพุทธวจนะที่เป็นพระวินัย พระสูตร
พระอภิธรรม สามารถจะกล่าวได้ บอกได้ สอนได้ นี้ เรียกว่าคั่นฐะ แต่วิปัสสนาฐะ คือ
เจริญสติปัฏฐานซึ่งเป็นวิปัสสนากรรมฐาน ผู้ที่อุปสมบทแล้วต้องอยู่ในสำนักของพระพุทธเจ้า
หรือของพระอุปัชฌาย์ของ อาจารย์ไม่น้อยกว่า ๕ ปี พระแต่ก่อนนี้ไม่ใช่บวชแล้วเข้าป่า
ต้องอยู่ในสำนักของพระพุทธเจ้า หรือ พระอาจารย์ไม่น้อยกว่า ๕ ปี ใน ๕ ปีนั้นท่านศึกษาข้อปฏิบัติ
คือพระธรรมวินัยให้เป็นปริยัติในแนวปฏิบัติโดยตรง ไม่ใช่ปริยัติแบบที่ไปเรียนตำราคัมภีร์ต่างๆ มากมาย
เป็นปริยัติแบบย่อ คือปริยัติในแนวปฏิบัติ... ซึ่งก็ต้องรู้ว่า ชั้น ๕ เป็นอย่างไร อายุคณะ ๑๒ เป็นอย่างไร ตา หู
จมูก ลิ้น กาย เป็นอย่างไร อันนี้เป็นปริยัติครับ